

Došmina plačena v gotovini

27. III. 1941.

NJ. VEL. PETER II. — KRALJ SRBOV, HRVATOV IN SLOVENCEV, KRALJ JUGOSLAVIJE

Ilustrirani družinski mesečnik

4

Jordan, sveta reka sveta,

kakor jo vidi oko z 8000 metrov višine. —
Ob spodnjem teku je kraj Kristusovega krsta
in kraj prehoda Izraelcev v Sveto deželo

Sporočilo iz roke Ivana Cankarja

Te "Podobe iz sanj" so
bile napisane v letih
strahote 1914-1917. Jutro
je najumiljivo, da marsi
katera beseda ni tako
postavljena, kakor bi
po vsej pravici morala
biti; in da je marsi katera
zastita in grbična. Tudi
darle pa naj ostane vse,
kakor je bilo; za ogle
dalo teh nekaj dni in
za spomin.

Jesen 1917. Ivan Cankar

PRESTOPEK ZOPER ČAST

Nad malim mestom je sijala binkoštna nedelja. Praznično oblečeni ljudje so se bili po kosilu razpršili po okolici, razposajeni mestni otročaji so kljub vpitju mater letali po tujih travnikih in teptali mlade bilke, očetje pa so se v prazničnem razpoloženju vdajali zavesti, da do gostilne ni več daleč.

Zaljubljenih parov je bilo srečati nič koliko.

Tudi Belčeva Vida in njen Milče sta se sprehajala po stezah bukove goščave na hribu daleč od mesta in govorila o stvareh, ki razen njiju nikogar ne bi zanimala.

Hvala Bogu, da je bil oče Vidi vendarle dovolil, da je smela od doma. Oh oče! Sinoči je bil sicer na moč razburjen, ker ga je bil sosed Črnuha, ki ima svojo ba-haško vilo z velikim vrtom poleg njihovega skromnega sadovnjaka, v katerem sta se Vida in Milče včasih na večer shajala, grobo nahrulil in zmerjal z »lačenbergarjem«, »protfresarjem« in »očetom sprijenega dekleta«.

Oh, ubogi oče, ponižni profesor Belec, pač ni mogel vedeti, da je bil predsinočnjim, ko sta Vida in Milče naslonjena na Črnuhino ograjo pozabila na vse drugo okrog njiju, Črnuhin pes, zloben in nevoščljiv, kakor njegov gospodar, čepel za ograjo in prežal, kdaj bo skozi luknjo v plotu mogel ujeti Milčetovo hlačnico, da bi se zagrizel vanjo in se s tem maščeval vsaj nekoliko

nad svetom in usodo, ki mu je dala tako žolčno naravo. Profesor tudi ni mogel vedeti, da je bil Kastor nekaj potem tako spretno čavsnil skozi plot, da je potem Milče vrhu vse svoje mlade sreče odnesel domov tudi boleče sledove Kastorjevih zob na mečih in pa nekoliko razcefrano hlačnico.

Profesorju se niti sanjalo ni, da je bil snoči prinesel Milče s seboj na sestanek kroglice, ki jim pravijo »pasje bombice« in jih, čim je hudobni Kastor iztegnil skozi luknjo nevarni gobec, zalučal med letve, da je krepko počilo, se zasvetilo in zasmrdelo in da je Kastor tuleč, cvileč in s podvitim repom odbežal proti bogataševi vili.

Kje je mogel slutiti oče profesor, da je bil prišel Črnuha pravkar domov in da je sprejel Kastorja najprej začudeno, potem nadvse ogorčeno, nazadnje pa je prihrumel preko vrta do ograje in pričel zabavljati.

Milče in Vida sta se bila seveda koj po zločinu razšla, in ko je profesor pritekkel iz hiše, se ni mogel dovolj načuditi, čemu ga gospod Črnuha tako grdo zmerja.

Vprašal ga je vljudno, če ga morda vročina kuha, ker si tega nenadnega besa ni mogel nikakor razlagati.

»Oče sprijene hčeri« ga je sicer zelo pogrel, vendar je svojemu otroku zaupal in se mu je zdelo kar odveč, če bi se bal za njeno čednost kdo drugi razen njega samega in žene Ide, ki ji je ves prizor potem pripovedoval.

Tudi mati Ida si ni mogla Črnuhinega izbruha tolmačiti, zlasti še zato ne, ker ni hotel dati Črnuha na profesorjeva mirna in vljudna vprašanja nobenih pojasnil.

»Oče je na včerajšnjo komedijo gotovo že pozabil. Nič se ne boj. Milče! Nič ne boj!« je tolažila Vida dragega in še pristavila: »Oče je zdaj ves srečen pri svojih čebelah, mama pa bere kak roman in je tudi srečna.«

»Da jima le Črnuha ne bi danes kaj več povedal!« je menil Milče malce bojzljivo.

»Naj pa pove! Pa jima bova še midva povedala, da se imava rada!« je odvrnila Vida korajžno.

»Oh Vida! Ti si tako pogumna! Kaj pa, če me oče ne bo maral. Prejšnji teden nisem zgodovine niti pogledal in če me vpraša... bo polom!«

»Kje neki! Oče je najboljši človek!« In Vida je znala razpršiti vse fantove dvome in bojzani in ves praznični popoldan jima je sijala v srcih in očeh in okrog njiju sreča pomladi.

Ko je prišla Vida še vsa nasmejana domov in stopila v jedilnico, ji je kar zagomazelo po hrbtu, ko je videla očeta pri mizi pod lučjo, z obrazom v dlaneh.

»Oče!? Kaj je?«

Zvedel je, gotovo je zvedel! Pa saj vendar ni nič zagrešila. Kdo mu je povedal? Kako so mu povedali?

»Oče! Kaj se je zgodilo? Kje je mama?« je hlatala.

»Vida! Čebele so mi pomorili!«

Čebele. — Pomorili so čebele. Očetove ljubice, ki jih je imel tako rad in za katere je tako ganljivo skrbel! Kako sta z mamo dolga leta

»Nisem, Ida! Saj mu ne morem dokazati! Takrat pa ... ko sem jih našel, saj veš... okrog uljnjak, ki je sedaj zapuščen in prazen, in po vseh stezah in po travi in povsod... takrat sem ga zagledal, njega in tistega njegovega šoferja, ko sta me gledala čez plot...«

»In si ju takrat zmerjal?«

»Nisem, Ida! Rekel sem mu samo: »Gospod, vas bo že Bog kaznoval!«

»In drugega nič?«

»Nič drugega, Ida!«

»Saj to pa niti žalitev ni!« je dejala Ida in vila roke. Pa je bilo le tako!

Ko je profesor Belec pri okrajnem sodišču v sobi št. 6 sedel na zatožni klopi, mu je sodnik Janez Pravica prebral obtožbo, ki ga je dolžila, da je bil gospodu Črnuhi Josipu, veletrgovcu dejal, »da ga bo že Bog kaznoval«, s čimer je rotill nanj božjo kazen in ga torej istovetil s hudobnim in zaničevanja vrednim subjektom, ga torej izpostavil zasmehovanju in zaničevanju.

Poleg Črnuhe je sedel advokat Stroškovec in zlovesče bliščal izza nabrušenih naočnikov v profesorja, ki ni imel odvetnika, ker ni imel denarja odveč.

Profesor je svoje besede priznal, pač pa je zanikal, da bi bil s tem hotel gospoda Črnuho izpostaviti zaničevanju in zasmehovanju.

Priča Miha Triprstnik, 34 let star, šofer, neoženjen, stanujoč pri Črnuhi, pa je pod prisego izpovedal, da je profesor Belec takrat, ko je bil te besede izrekel, grozeče dvigal pest in jima potem zaničljivo obrnil hrbet.

Ko je profesor povedal, da ga je bil na predvečer tega dogodka gospod Črnuha ozmerjal s psovki »lačenbergar, profresar in oče sprijene hčerke«, je takoj zavpil Črnuhin advokat, da to ne spada k stvari in da je za razpravljanje o teh psovkah tudi že zamujen rok, v katerem bi bil moral profesor Črnuho tožiti.

Ko je sodnik videl, da je Črnuha tožil profesorja zadnji dan, ki mu je od roka še ostal in da profesorju drugače ne more pomagati, je končno le vprašal Črnuha, če ga je res zmerjal.

zakona štedila, si odrekla vsako zabavo, le da sta zbrala denar in si kupila hišico na kraju mesta, kjer je v skromnem sadovnjaku stal uljnjak, katerega prebivalci so bili profesorjevo veliko veselje. Kako je učil njo, svojega otroka, opazovati jih pri delu in kadar so rojile! S kakšnim ponosom je bil prinesel prvo skodelico medu k mizi in ga sam namazal mami, njej in sebi na kruh!

In sedaj so mu vzeli to veselje, uničili življenje drobnih, marljivih živali! Čemu?

Objela ga je okrog vratu in pritisnila svoje lice k njegovemu. Ko je tako ob njem slonela, je čutila, kako je vroča kaplja zdrknila z njegovega očesa na njeno lice.

»Oče, ljubi moj oče«, je zajokala še ona. In potem mu je povedala vso zgodbo o Milčetu in tudi o Kastorju in na večer, ko je profesor vse to pripovedoval svoji ženi, se je kljub žalosti še smejal.

Med profesorjevim sadovnjakom in Črnuhovim vrtom pa je stal odslej neviden, a visok zid.

Minilo je skoraj tri mesece, ko je profesor nekega dne prejel čuden plav ovoj, naslovljen nanj in oznamovan s sodnim pečatom. Nekaj časa ga je neodločno vrtel med prsti in ko ga je končno odprl in razgrnil in prebral, se je skorajda sesedel.

Vabilo v stvari Josipa Črnuhe proti Vam zaradi prestopka zoper čast. Razprava se vrši dne 10. septembra ob 9 dopoldne v sobi št. 6 pri tem sodišču. Ako izostanete, Vas bo dalo sodišče siloma privedi.

Sodnik: Janez Pravica.

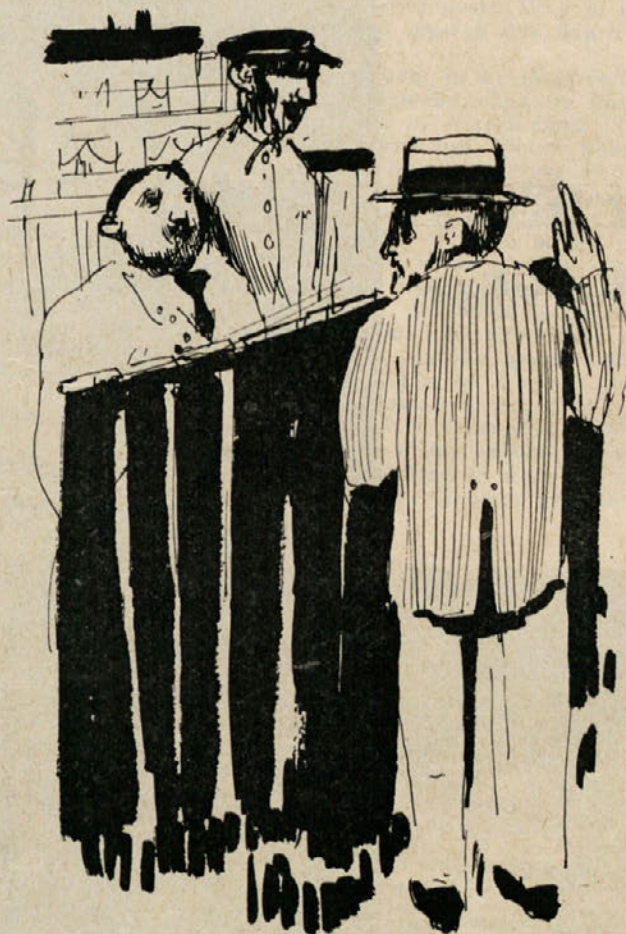
Odpravek je točen:

Vodja pisarnice: Anton Peresnik.

Prestopek zoper čast!

Brez besedi je pokazal list svoji ženi Idi, ki je koj zavpila, ko je bila prebrala:

»Kaj si mu rekel? Ali si morda kje zabavljaj, da Ti je čebele pomoril!«

»Nikdar in nikoli!« je zavpil advokat in tudi Črnuha je nekaj zabrundal. »Ali imate pričo?« je rohnel advokat dalje.

»Ne, take priče kakor Vi pa nimam!« je ponižno odvrnil profesor. »Saj sva bila sama.«

»Tako?« je odvrnil advokat. »Priče nimate in si upate trditi, da Vas je moj klient, veledostojni gospod Črnuha,

žalil s takimi prostaškimi besedami. Gospod — predlagal bom takoj, da se obtožba zoper Vas razširi zaradi klevet proti mojemu klientu s tem, da ste rekli, da Vas je zmerjal s takimi psovskami!«

Sodnik Janez Pravica se je delal, kakor da advokatovih besed ni slišal in se čehljal za ušesi.

Končno pa se je le opogumil in izrekel tako sodbo, s katero je profesorja oprostil vsake krivde in kazni, ker besed »Vas bo že Bog kaznoval« ni mogoče smatrati za žalitev, ki bi ustrezala zakonitim določilom, ki terjajo sodno kazen.

»Pravice, ni!« je vpil gospod Črnuha, ko je stopal poleg odvetnika po stopnicah sodnije nizdol.

»Toda mi jo bomo že priklicali!« je grozil advokat. »Pritožbo napravimo na višje sodišče in videli bomo ali je še kaj pravice na svetu ali ne.«

Seveda pravice kljub dolgi pritožbi Črnuhinega advokata tudi z višje sodnije nista priklicala nad profesorjevo glavo, ker je tudi višje sodišče menilo, da profesor za te besede ni zaslužil kazni.

Ko je Črnuha plačeval advokatov račun, ki je bil precej zasoljen, saj je bilo četveroštevilčno število, je srdito dejal, da bi bilo treba tako golazen, kakor so profesorji in drug tak študirani »gsindel« kratkomalo pobesiti.

Profesor pa je sedel pred svojim praznim čebelnjakom in premišljeval ali bi hišico in sadovnjak prodal in se preselil drugam, kjer mu nihče ne bo zastrupljal in moril čebel in kjer se bo tudi Vidi ohladilo vroče srce, da bi ga Milče prehitro ne razočaral. S strahom se je spraševal, kako da že prej ni opazil, da je ves svet preobljuden s Črnuhami in da se ne konča vsak boj z njimi tako ugodno, kakor se je njegov.

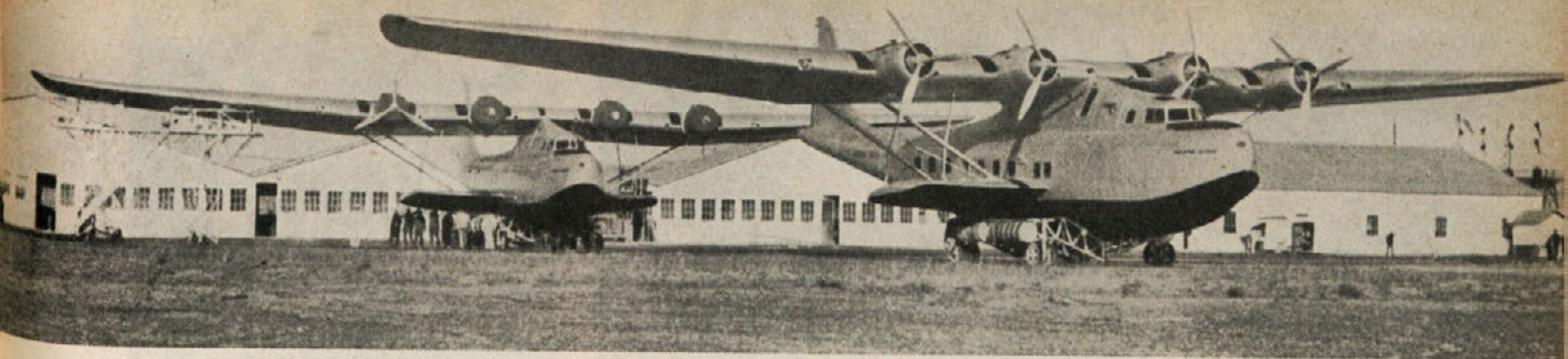
Sicer pa od vsega tega čebele niso oživele...

Miha Maleš:

Veliki teden

GUAM • prva straža Amerike proti Aziji •

Nedavno so nam dnevnikarji prinesli poročilo, da je vojna vihra vznemirila tudi »Tihi« ocean in da so Združene države poslale del vojnega brodograjskega k otku Guam.

Otok Guam je tudi boljše zemljepisno komajda znan, na karti se ti po dolgem iskanju razodeva kot drobna pikica, kakor da se je risarjevo pero, ki je črtalo zemljevid, tu po neprevidnosti dotaknilo ogromnega Tihega morja.

Guam sodi v otočje Mariana in je od Filipinskega otočja oddaljen kakih 2500, od Kalifornije pa približno 10.000 km.

Guam je čudovit otok. Nekdaj je bil španski, danes je ameriški in slovi kot važno pomorsko oporišče. Odkar je Amerika uvedla brzo letalsko zvezo s Kitajsko po svojih ogromnih Clipperjih, je Guam postal še letalski pristan.

Na gornji sliki vidiš na desni spredaj filipinski Clipper, s katerim je graditelj prvič poletel v Manilo decembra 1935. Na levi zadaj pa je prav tako ogromna štirimotorna pošast, ki nosi ime kitajski Clipper. Mogočna dvoživka oskrbuje promet na progi Alameda (California)—Honolulu—Midway—Wake—Guam—Manila—Hongkong. Na pot lahko vzame 12 potnikov in precej pošte. Prej je prišla pošta iz Amerike v Guam šele v mesecu dni, danes pa v štirih dneh.

Guam je pravi Babilon po jezikovni in krvni mešanici. Prvotni prebivalci so malajskega plemena, chamori. Pomešali so se s Španci, Nemci, Japonci in Amerikanci.

Največja njihova zabava: petelinji boj. Dober petelin bojevnik je vsakemu Guamcu največji ponos. Naša druga slika kaže mladega Guamca, ki ves srečen kaže svojega pernatega junaka. Vsako leto prirejajo številne tekme med bojevitimi petelinji, ki jih hodi gledat staro in mlado.

Kopra, posušen kokosov oreh, je glavno izvozno blago. Guam je ves porastel s kokosovimi nasadi. Domačini razcepijo trde lupine prav spretno s posebnim, preprostim nožem in sušijo kosce na soncu, kakor kaže tretja slika.

Podoba desno spodaj ti kaže, kakšno godalo služi Guamcem v zabavo. Godbenik se zlekne na tla, pod glavo ima možnar, v katerem meljejo kokosovo jedro, na trebuhu pa pol kokosove lupine, ki drži v precepu bambusovo palico. Na tej je napeta samo ena struna, ki pod preprostim lokom zapoje. S tem godalom, ki daje vekajoč in za naš okus žalosten glas, spremlja Guamec chamorito, svojo pravo narodno pesem.

Levo zgoraj: Tej prekrasni Guamski obali se je približal pred štiri sto leti slavni Magelan s svojimi jadrnicami, ko je hotel priti okoli sveta. Potem ko so tri mesece in dvajset dni tavalj po morju bolni in lačni, tako da so se že lotili podgan in usnja, so zagledali tole čudovito obal. Potem ko si je Magelan s tovariši tu opomogel, je krenil naprej proti Filipinom, kjer so ga ondotni prebivalci ubili.

Domačini postavljajo svojska strašila v bližino nasadov, da se ubranijo neljubih številnih zveri. Na desni zgoraj imamo tako čudno pošast; glava: ogromen kokosov oreh, prevlečen z rjavim papirjem, trup iz bambusovih palic, ki jih pokriva temna cunjka.

Guam ima vsega 20.000 prebivalcev. Glavno mesto je Aganja. Podoba v sredi nam kaže »Koralno cesto« v chamorski četrti tega mesta. Cesta je iz koralnega apnenca, ki ga je morje ob obali prepolno. Ob straneh stoje lične lesene hišice, krite s palmovim listjem.

Kljub tropskemu podnebjju so Guamci ukaželjni ljudje, ki se radi učijo, berejo in se za svetovne dogodke močno zanimajo. Pouk je angleški. Vsako jutro se mladina zbere na vzornem šolskem dvorišču, kjer navdušeno zapojejo ameriško himno in nato začnejo pouk s telesnimi vajami, kakor kaže spodnja slika.

Amaryllis, sladki cvet

Novogrški roman - Georgios Drosinis - Prevedel Niko Kuret

V.

Amaryllis je hodila mrko in molče ob svojem očetu in jaz sam sem bil žalosten.

Seveda sem bil jaz kriv — da bi tako ne bil! S prav nerodno šalo sem skalil vedrino, veselje lepega dekleta! V zahvalo za zaupanje in prijateljstvo, ki mi ju je tako hitro in tako rada naklonila, sem se izkazal bolj neotesanega kakor zadnji izmed teh kmetov... Konec je bilo moje sreče, konec mojih idiličnih sanj!...

In vendar sem se moral zatajevati, moral sem hliniti dobro voljo in razposajenost. Če bi bil gospod Anastasios opazil to nenadno spremembo pri naju obeh, kaj bi si bil mislil? Morebiti nekaj hujšega kakor je bilo v resnici in potem — gorje!... Gotovo bi me bil imel za najnižkotnejšega človeka!... Začel sem z njim razgovor o politiki, da bi opravičil dekletov molk, in zagovarjal sem svoje nazore s tako trmo, čeprav so bili popolnoma v nasprotju z mojimi pravimi nazori, da se je najin pogovor nadaljeval celó med večerjo. K sreči se je gospod Anastasios razgovarjal, ne da bi se ujezil. Sedaj se spominjam, da sem bil dva- ali trikrat že tako glasan, da bi bila kaj lahko tudi z očetom tako končala, kakor sva bila s hčerjo, če bi mož ne bil dobričina. In spet bi bil obsojen na prijetno družbo s stricem ali z gluhim Jeronikom!

Večerja ni bila razkošna, toda okusna in v vsakem pogledu izvrstna. Pa kaj mi je hotela večerja, ko sva z Amaryllis spregovorila komaj tri ali štiri besede... vsakdanje ljubeznivosti, ki jih zna najti vsaka usmiljena hišna gospodinja do svojih gostov.

Priznati moram, da sem imel precejšen tek, in gospod Anastasios tudi ni zaostajal za menoj. Toda njegova hči je prav malo jedla in oče jo je začel nemirno gledati:

»Kaj pa ti je nocoj? Razposajenost te je minila in teka tudi nimaš, ko si sicer zmeraj lačna!«

»Saj ni nič. Malo me glava boli,« je rekla.

Gospod Anastasios jo je zaskrbljeno prijel za roko.

»Nikarte no, ne vznemirjajte se,« je rekla s prisiljenim nasmehom. »Saj nimam vročine. To je moja običajna migrena. Jutri zjutraj ne bo več ne duha ne sluha o njej.«

Jaz sem se pri tem kaj klavrno počutil. Ali naj bi se bil hlinil, da verjamem temu namišljenemu nerazpoloženju? V njenih očeh bi bilo to očitno licemerstvo in lahko bi ga bila napak sodila, kakor je sodila moje besede. Trudil sem se, da bi srečal njen pogled, da bi lahko prebrala iz mojih oči vse moje kesanje, vso mojo žalost, toda uporno se je izmikala mojim pogledom. Prisiljen sem igral smešno vlogo.

Kakor hitro smo odvečerjali, je Amaryllis vstala.

»Lepo prosim oproščenja,« mi je rekla — in njen glas je razodeval kaj malo obžalovanja —, »zapustila vas bom. Moram leči: moj glavobol postaja neznosen!... Lahko noč!«

Ponudila mi je roko. Bila je mrzla in mrtva, komaj s konci prstov se je dotaknila moje roke, ko sem momljal: »Čimprejše okrevanje...« ali ne vem več kakšno neumnost.

Na ploščadi v mesečini sva popila z gospodom Anastasijem dva ali tri kozarce muškatega vina. Zadrževal me je, naj še nikar ne hodim. Kmalu pa sem prosil gostitelja, naj ukaže osedlati mojega konja. K sreči mi ni poskušal prigovarjati, naj še ostanem. Rekel mi je samo:

»Zaradi varnosti lahko vso noč brez orožja hodite tod po gozdu. Nič se torej ne bojte. Vendar bom ukazal čuvaju, naj vas spremlja, da ne boste zgrešili poti.«

»Ne bojte se!« sem mu odgovoril. »Poznam pot. Če mu bi možaka nadlegovali?«

»Pha! Njegova služba je, da ponoči postopa okoli. Stamáti,« je rekel malemu slugi v fustanéli, »naroči Karanássu, naj pospremi gospoda domov.«

Ko sem bil pripravljen za odhod in sem se zahvalil gospodu Anastasiju za njegovo gostoljubje, mi je stisnil roko in mi rekel:

»Da povem odkrito, na moč ste mi všeč. Škoda, da se jutri ne bomo mogli videti. Jutri je sobota, kaj ne? V mesto grem. Nisem še prodal lanske pšenice in pripraviti moram kašče za letošnji pridelek. Morda najdem kupca... Toda v nedeljo zjutraj pridete v našo cerkev?«

In ko je videl, da oklevam, je brž dodal:

»Nikar ne bodite hudi, če vas vabim, ne da bi vam bil vrnil vašega obiska. Tukaj ne poznamo stroge etike. Pričakujem vas!«

Odšel sem. Čuvaj mi je sledil.

Dva ali trije listi rokopisa so na tem mestu tako slabo napisani, da ne morem razbrati iz njih niti besede...

Trdno sem se odločil: v nedeljo opravim vljudnostni obisk pri gospodu Anastasiju in odpotujem v mesto. Po-vedal bom, da mi je stric brzojavil, naj opravim zanj nekaj pri glavarstvu. V mestu bom ostal do srede, ko vozi ladja, in bom z njo odpotoval v Atene. Soseda bom pismeno obvestil, da me nepričakovana obveznost nujno kliče v prestolnico.

Kako se je ta dan začel in kako se je končal! Igral sem na svojo srečo kakor brezumen kvartopirec: mnogo sem priigraval v nekaj urah — in potem izgubil vse v enem samem hipu... Zapiram oči in si zdaj drugega za drugim kličem v spomin vse dogodke tega edinstvenega dneva, tako številne, tako nepričakovane, tako čarovne dogodke! »Ena ura prinese več spremembe kakor celo leto!« Ali se more ta rek na koga bolje nanašati kakor name?...

In sredi med vsemi temi podobami, med vsemi preišljevanji plahutá, se mi zdi, sladka podoba in dvoje kakor zvezde svetlih oči razsvetljujejo mojo temno sobo in se začudeno upira vame... O Amaryllis, — zakaj nimaš drugačnega imena zame? — Bilo je torej zapisano, da bom prišel semkaj v to samoto, da okusim dvojno tiranijo: tiranijo tvoje preprostosti, ki ji na svetu ni para, in tvoje ljubkosti, ki ji ne vem primere, — pa tiranijo tvojega srca?...

Naslednji listi so bili polni neumnosti, ki niso imele nobene zveze med seboj. Pojasnjujejo mi vihar, ki je razsajal v Štefanovi duši. Viharjevo silo je večalo nemara še muškato vino, ki ga ni ravno priporočati kot najlažje...

Smešna se mi zdijo tista silna čustva, ki nenadoma vzplamtijo kakor umetni ogenj, bruhnejo iskre iz sebe in počijo, kakor bi strela udarila, pa se že naslednji hip sesedejo v ščepec pepela. V tem primeru pa spoznam, da je bilo čustvo, ki se je nenadoma razvilo v mojem prijatelju, naravno: bilo je neizbežna posledica prilik, v katerih se je bil znašel, in nič se ne obiram s priznanjem, da bi bil vsak drug na njegovem mestu trpel prav toliko, če ne več. Toda njegova odločitev, da bo odpotoval, prav tako kakor ostale njegove melodramatske domisljice so bile bolj smešne: kakor da bi šlo za tragičen razplet, ko je vendar skoraj gotovo, da pride za oblaki srda še slajše pomirjenje! Štefan se pa,

Pogled na Akropolo in sloviti evropski kulturni spomenik, starodavni Partenon v Atenah z letala.

kakor je videti, ne spozna dosti v ljubezenskem vremenoslovju...

Ko sem o tem premišljeval, sem zaspal in videl v sanjah živo podobo Amaryllide, kako je držala k ustnam mojega srečnega prijatelja polno prgišče, da je pil iz njega...

V.

Navsezgodaj sem bil že pri Štefanu.

»Ali pa tudi veš, stara sablja, da si zmedel moj mir s svojimi storijami? Pustil si me, da so se mi sline nabrale, nato pa si jo odkuril snoči pri najzanimivejšem mestu svoje zgodbe... Naprej torej in kar se dá hitro!«

Štefan je nadaljeval:

»Zjutraj sem pozno vstal. Imel sem zatekle oči: spal sem mrtvično spanje... tako da se je čuvaj začel bati, da sem bolan. Nasprotje med novim in med včerajšnjim dnem me je dražilo, me vznemirjalo... Neki kmet je prišel in me naprosil, naj mu sestavim nekakšno prošnjo. Tako osorno sem se spraval nadenj, da je pobasal svoje papirje in se splazil domov kakor maček v plohi. Po kosilu je prišel nekdo iz mesta: s pismom mojega strica mi je prinesel liste iz Aten. Z listi sem si malo krajšal čas: prebiral sem jih od uvodnika do zadnjih oglasov; kaj takega se mi ni bilo še nikoli primerilo. Toda hotel sem ubiti čas... Moral sem pisati svojemu stricu. Sédel sem torej in mu napisal dolgo pismo o naravnih čarih njegovega kraja, o kmetih, o dobri letini, ki da se obeta. O gospodu Anastasiju sem zapisal nekaj laskavih besed — kar je bilo popolnoma naravno. O njegovi hčeri — ničesar... Zaljublenci so v takih primerih zmeraj nezaupljivi. Zato sem se tudi jaz bal, da ne bi stric vsega uganil, če bi zinil le eno besedico o njej! Na koncu pisma sem mu naznanil, da bom čisto zatrdno odpotoval naslednjo sredo. Ko sem to delo opravil in sem le nekaj malega pojedel, sem odšel v svojo sobo in se zaprl vanjo. Na oknu so bile še njene rože, ki mi jih je bila dala štiri in dvajset ur poprej. Ko sem se snoči vrnil, jim nisem privoščil nobene pozornosti in pustil sem jih v svoji sobi vso noč pri zaprtih vratih in oknih. Od njihovega vonja sem imel tako težak spanec... Zdaj sem jih videl in stebila

so se jim upogibala čez rob posode, kamor sem jih bil vtaknil. Pristopil sem in komaj sem se jih dotaknil, že so se ospele in cvetni listi so se osuli po tleh. Posoda je bila počena in vsa voda je bila iztekla iz nje...

»Samo en dan so živele,« sem šepetal, »en dan... kakor moja sreča!«

Medtem ko mi je srce krvavelo ob tem spominu, sem gledal v mislih, kako se vrste podobe moje sreče druga za drugo. Najprej sem jo videl v uti, kako me je očarala s svojimi rožami in svojimi češnjami... Potem sem jo gledal, kako sedi za statvami... Spet sem jo videl, kako krmi golobe... In glej, nato mi daje piti iz prgišča... In nazadnje je prišel polom: zmetala je marjetice v morje!...

Preden je sonce zašlo, sem si dal privesti konja. Zajahal sem ga in krenil v gozd. Treba mi je bilo zrak, neutesenjenosti. Jahal sem na slepo srečo, kamor je bilo konja volja... Ko sem prišel na plano, sem se spustil v dir kakor norec... Okrvavil sem s svojimi ostrogami boke svojega konja in ga hudo podil. Ali je bil on česa kriv? Prav zares, da ne. Toda hotel sem pomiriti svoje živce na ta ali oni način... Ko sem v blaznem diru rezal zrak, sem čutil, kako mi svežina udarja v obraz in v čelo in ta občutek mi je neznansko godil. Ne da bi prav vedel, kako, po čudnem naključju, sem se znašel čez precej časa pri Malem studencu pod platanami. Razjahal sem in opazil, kaj sem storil s svojim konjem: ves je bil krvav in znojen, da je drgetal. Zasmilil se mi je in vodil sem ga v koraku po dolini, da se je odpočil in se ohladil. Potem sem šel pit k studencu.

To pot sem pil iz lastnega prgišča. Ni se mi dalo, da bi odšel. Zdelo se mi je, da je nekaj njenega bilo ostalo na tem kraju, nekaj njene ljubkosti, njene lepote... Menil sem, da bi bilo dovolj, če bi se ozrl, in že bi jo zagledal ob svoji strani kakor prejšnji dan...

Nenadno sem opazil na tleh nekaj belega. Mislil sem sprva, da je kamenček. Stopil sem nanj in pritisnil. Bil je papir. Papir v tej samoti? Tod niso številni tisti, ki znajo pisati... Ali je nemara meni padel iz žepa?... Poberem ga, ga razvijem: bila je neznana pisava, drobna ženska pisava. Pisano je bil s svinčnikom. Nemudoma sem dognal, da je to pisala Amaryllis in da je ona zgu-

(Nadaljevanje na str. 138.)

Še nekaj Shakespearovih

M. Favornik:

SKRIVNOSTI =

»Nekaj delc brez podpisa je doseglo zasluženi uspeh. Druga, pod imenom E. Spenserja, so prinesla Spenserju časti, ki bi jih sam ne bil mogel doseči. Dolguje jih torej meni. Zlasti v teh pesmih sem uporabljal poleg novejših besedi tudi starinske izraze.

Več pomembnih skrivnosti sem spravil v speve, priobčene včasih pod Peelejevimi ali Spenserjevimi imeni, včasih pod mojim lastnim, včasih pod imenom drugih piscev.

Pod imenom Roberta Greeneja sem skrnil večino tega svojega sestavka.

Uporabljal sem tudi ime Marlowe, dokler si nisem nadel za krinko imena Williama Shakespearea, da bi ostal nepoznan. Ker sem v dramah prikazoval zgodovino, kar so tedaj najbolj vneto preganjali, bi se bil sicer izpostavljati veliki nevarnosti, zakaj ena sama beseda o kraljici Elizabeti bi mi bila lahko prinesla strašen konec, odhod brez vrnitve. Če sem za svoj glas izbiral druga usta, nisem tega delal iz lahkomišelnosti ali zaradi zabave, temveč ker je bilo to za moje poslanstvo neizogibno potrebno.

Veliko hudega mi je tudi prizadelo vprašanje, ki so ga sprožile zarote Marije Stuart, vprašanje, ki se je zadevalo ob Elizabetine — in torej tudi moje — zahteve po prestolu. Ker papež ni hotel priznati zveze Henrika VIII. z lepo Ano Boleyn, je bila Elizabeta, potomec te zveze, za katoliško Cerkev nezakonska hči. Zaradi tega je tudi sprejela zložnejšo protestantsko vero.

Toda oporoška Henrika VIII., polna slabe vesti in obžalovanja, je jasno priznavala veljavnost prvega Henrikovega zakona s Katarino Aragonsko. Zaradi tega so tudi po njegovi smrti krono najprej dali Mariji, šele potem Elizabeti.

Če ima Elizabeta pravico do prestola — in to se samo ob sebi razume — sem jaz po vsej pravici dedič prestola, zakaj kri kralja Henrika teče po mojih žilah.

Ko so se začele težave zaradi Marije Stuartove, je Elizabeta nenadno začela kazati živo zanimanje za Ma-

rijo. Ko je Marija šla na Skotsko, jo je hotela celo skrivaj obiskati, preoblečena v plemiča. Toda potem se je načrtu odrekla, zakaj njena modrost je bila močnejša od radovednosti. Zdelo se je, da je za nekaj let pozabila na Marijo.

Ko pa jo je Marija (1568.) prosila dovoljenja za pot v Francijo, so ji to prošnjo trdo odbili, zakaj zdelo se jim je pametneje imeti Marijo v Angliji ter jo voditi od gradu do gradu. Elizabeto je zdaj spet prijelo pozečenje, da bi videla svojo nasprotnico in tekmico. Spravevala je vse, ki so jo poznali, kako je lepa, kakšne je postave, kakšne barve so ji lasje, kako ji zveni glas.

Da bi Elizabeti ustregli, so prišli na ničvredno misel pokazati ji jo, kako mirno obeduje z grofom Leicesterom — njenim možem. Kraljica je nenadno planila med njiju ter Leicesteru ostro grajala. Marija seveda ni mogla razumeti, zakaj. Toda čudno je sploh, da nista za tem prizorom prišli takoj dve smrtni obsodbi, če človek pozna Elizabetino naglost in ljubosumnost.

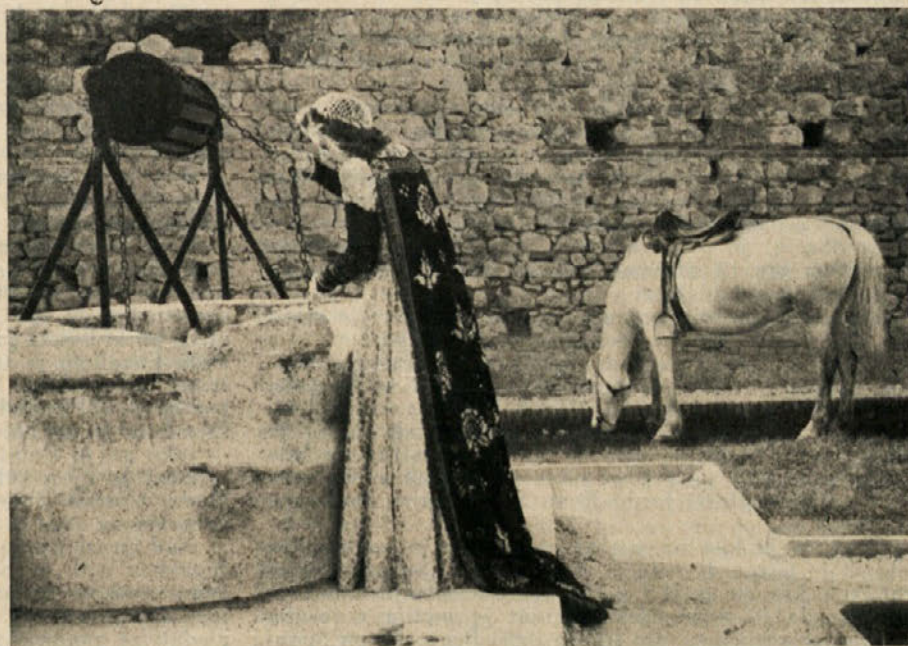
Marija Stuart je pri dopisovanju v tujino uporabljala skrivnopolis. Pritoževala se je v šifriranih pismih, kako slabo ravna z njo ter prosila iz Francije pomoči. Elizabeta mi je naročila, naj to dopisovanje razgonetim.

Iz pisem je bilo razvidno, da je Marija Stuart merila na to, da bi spet zasedla prestol. Njene prošnje so močno ganile Španijo — ker je Marija bila katoličanka — in Francijo, saj je bila v prvo poročena s Francem II., bratom tedanjega francoskega kralja Henrika.

Ker nisem imel pravega ključa za razvozlanje Marijine skrivne pisave, je bilo delo težko in včasih celo nemogoče. Toda iz teh pisem se mi je porodilo sočustvovanje z begajočo, preganjano škotsko kraljico. Elizabeta me je sumila, da držim z njo, ker pa ni imela dokaza, je sodbo spremenila in me vzela za svetovalca. To novo službo sem izkoristil — kolikor sem mogel — da sem Elizabeto pripravil k znatni popustljivosti in vljudnosti do Marije Stuartove, ki je zdaj uživala vsaj nekaj miru pred preganjanjem ljubosumne Elizabete.

Morda bi z Marijo ne bilo prišlo do nesreče, če bi bila imela pametne svetovalce, zakaj Elizabeta tedaj še ni mislila na neusmiljeno maščevanje.

V gornji Italiji, v Montecchii Maggiore pri Vicenzi, so obnovili starodavna gradova Montegov in Kapuletov, sedeža dveh rodbin, katerih spor je dal snov za eno najlepših Shakespearovih del: »Romeo in Julija«. V gradu Kapuletov so zvesto in v pravem slogu obnovili nekaj prizorov iz življenja Julije, ki jo na sliki enega teh prizorov predstavlja igralka Alda Dori.

Julija Kapuletova (Alda Dori) gleda na grad Montegov, Romeov dom.

Toda lord Burghley je hotel drugače: Marija mora pred sodišče, ki jo mora za vsako ceno na smrt obsoditi — če naj imenujemo sodbo sklep sodnije, kjer je obtoženka stala sama in je smela sprejeti samo branilca, katerega ji je določila njena nasprotnica in tožnica.

Toda Elizabeta je bila dovolj pametna in previdna, da je hotela svojo sestrično in teknico obdržati v ječi, ni pa srce, ki je bilo v njenih lepih prsih, bilo dovolj trdo, da bi moglo nesrečno Marijo Stuartovo poslati v smrt pred uro, katero je določila Previdnost.

Elizabeta smrtno obsodbe ni hotela podpisati. Toda lord Burghley je poklical grofa Leicestera in kraljičinega tajnika Davisona na skrivno sejo. Pri seji je tako pritiskal na tajnika in mu grozil, da je tajnik v strahu podpisal strašno obsodbo v kraljičinem imenu ter dal pod njo veliki državni pečat. Davison je to zlo dejanje plačal z življenjem, toda odgovornost za smrt Marije Stuartove nosi lord Burghley sam.

Smrtna obsodba je prišla v Fotheringay dosti prej, kakor pa so pričakovali njeni spremljevalci. Naj je Marija imela na sebi take ali take napake, res je, da so vse zarote za njeno rešitev izvirale izven Anglije. Ker pa je bila hote ali nehote središče teh zarot, je po postavi morala biti obtožena zaradi izdaje.

Zgodba, ki jo pripovedujem, je tako žalostna, da je ne morem praviti zdržema, temveč moram vsako toliko pomolčati in si oddahniti...

Marijo so obsodili na smrt in lord Burghley je storil vse, da bi bila obsodba brez odloga izpolnjena.

Ko je tisti žalostni dan udarila usodna ura, je Marija stopila v veliko vežo gradu, ki je bil njena ječa. Veža je bila opeta s črnino. Marija je nosila žalni plašč, ki jo je zagrinjal od temena do peta. Tudi rabelj je bil v črnem in molče stal ob tnalu. S kraljico je bilo njeno spremstvo, po veži pa so se v dvojicah malomarno pogovarjali angleški lordi: Kent, Shrewsbury, Montague in Derby.

Kraljica je bila na pogled blede, ker je malo spala, bila pa je mirna. Prosila je, da bi bil ob njej njen lastni duhoven, kar pa so ji z nepotrebno strogostjo odbili.

Govorila je malo. Nekaj minut je molila z jasnim glasom, priporočila svojo trpečo dušo Bogu, Filipu Špan-

skemu pa svojo pravdo z Elizabeto in svojo zahtevo po angleškem prestolu.

Tedaj je stopila naprej, spustila plašč na tla in stala pred njimi v krvavordeči obleki. Njena drža je bila tista ljubka in privlačna, ki je tako naravna pri sleherni ženi. To lastnost je Marija imela v najvišji meri.

Rekla je zbogom vsem svojim spremljevalcem, ljubeznivo je spregovorila nekaj besedi s slehernim navzočim, se zahvalila lordu Montagueju, da jo je zagovarjal in se poslovila tudi od njega. Potem se je za trenutek obotavljala, pa samo minuto, morda za molitev.

Potem so jo odvedli k tnalu...

Tak je bil konec Marije Škotske.

Toda v mojem srcu živi njena lepota tako sveža, kakor da bi Marija bila še vedno med živimi...

Ko sta vihar in junaštvo angleških mornarjev razgnala veliko vojsko Filipa Španskega, ki je zaradi smrti Marije Stuartove napadel Anglijo, je bila kraljica rešena zunanjih skrbi in se je spet lahko ukvarjala z domačimi reči.

Bila je v politiki tako prevejana in spretna, da sta zbornica in državni svet menila, da vladata in kraljico vodita ona, vladala je pa Elizabeta.

Grof Leicester, moj oče, je težko prenašal, da je v očeh ljudstva bil samo navaden dvorjan, ki je užival sicer posebno kraljičino naklonjenost. Zato se je hotel oženiti, ker je upal, da kraljica ne bo nasprotovala ženitvi, ko ni hotela javno priznati zakonske zveze z njim. Toda Elizabeto je ta poroka tako razdražila, da je Leicester začel iskati, kako bi se znebil te druge žene, kakor se je bil znebil že prve. Pri tem ga je ujela smrt. Elizabeta je od bolečine, kesa in obupa skoraj znorela — tako ga je ljubila.

Zdaj je njen veliki ljubljenec postal moj brat, grof Essex. Gorečo ljubezen svojega srca je Elizabeta zdaj prenesla na tega svojega sina.

Nad izrazi njune ljubezni se je pohujševal ves dvor, čeprav v njih ni bilo nič posebnega. Lordi iz kraljičinega sveta so pa molčali, čeprav so vedeli, kaj je vez med Elizabeto in Essexom: bila sta mati in sin. Toda gledati za zunanjo krinko je bilo prenevarno...

Elizabeta Angleška in Francis Bacon, kakor je njuna obraza obnovil moderni film

Od Elizabete je Essex imel pogum in točno sodbo v nevarnostih. Teško bi bilo napovedovati, kaj se bo zgodilo, če bi si njuni volji kdaj prišli v nasprotje. Kakor Elizabeta, se je tudi Essex lahko zlomil, nikdar pa uklonil. Prežalostni dogodki so kaj kmalu prišli...

Essex si je na kraljičino prijateljstvo preveč domišljal in je kmalu padel v zamero. Toda vseeno je ostal visok in oblasten v svoji jezi. Hotel se je maščevati, hotel je s silo doseči cilje, do katerih ni mogel zlepa.

Hotel je v zaroto proti kraljici potegniti tudi mene. Moram čisto jasno povedati, da je njegov prvi načrt dosti bolj služil mojim pravicam kakor njegovim. Pa jaz zapeljivca nisem poslušal.

Essex se je vseeno pripravljaval dalje. Ni poslušal mojih previdnih nasvetov. Obdajal se je s samimi takimi ljudmi, ki so bili drzni in nepredvidni kakor on. Zaradi tega se je Robertu zgodilo kakor pravi sv. pismo: »S kakršno mero boste merili, s tako se vam bo odmerilo.«

Essexov cilj je bil, polastiti se oblasti v Angliji. Hotel je s svojo vojsko korakati na London, zasesti dvor, ujeti kraljico in ji za svetovalce postaviti svoje ljudi. Zbornica naj bi potem to stanje potrdila in Essex bi bil gospodar v prestolnici.

Toda bil je v pripravah nepreviden in prehrupen, kraljica je zvedela, da prihajajo v London njegovi privrženci in da se skrivaj shajajo. Zato je dala podvojiti straže v gradu. Essex je videl, da so zaroto odkrili, zato je hotel dogodke pospešiti, toda pletel je na vse strani in ni bil stanovit v svojih pripovedih. Ko je dal znamenje za vstajo, se je na njegov klic oglasilo le malo ljudi. Essexovi privrženci so se pri Towerju udarili s kraljičinimi oddelki, ki so jih potokli. Essex je zbežal domov in se tam utaboril za boj. Toda ni se dolgo upiral, kmalu se je vdal.

Dasi je bil uničil vse zapiske o zaroti, so mu vendar lahko dokazali, da je kriv. Celo njegovi lastni privrženci so pričali proti njemu.

Pripovedujejo, da so Roberta Essex, Elizabetinega sina, mojega brata, v ječi mučili. Z rdečim železom so mu iztaknili lepe oči, da so odtrgali pečat z njegovih ust in dobili od njega priznanje.

Potem so ga hladnokrvno usmrtili.

O Bog, pokoplji v pozabljenje mojo preteklost, toda ostane naj ta moj preresnični spis, da bodo zanamci kdaj zvedeli, kakšna je v resnici bila Essexova žaloigral

Sodnik, ki sedi tam gori, edini ve, kakšna strašna slika te sodbe in tega mučenja, ki ga je bil deležen pred usmrtnitvijo, bo ostala za vedno v moji duši. Moje uho razloči izmed divjega vpitja zadušene Essexove krike in njegov proseči glas. Noč in dan se mi vrste pred očmi ti prizori, da zaradi tega prezgodaj starim.

Nisem verjel, da bi mogli Roberta umoriti, saj je poslal kraljici, najini ponosni materi, vdanostno prisego. Toda ves svet naj zve resnico o tej najžalostnejši zgodbi, kar jih je bilo kdaj v katerem koli jeziku zapisanih. Grofa Essex, sina njenega veličanstva, po kraljici mojega brata, je ta mati obsodila na smrt po mojem nasvetu sodi svet, Jaz moram biti sam odgovoren za žalostno vlogo pri usodi mojega brata...

Glede tega zahtevam samo, naj bo sodba o meni pravična. Zato pravim: udari me, toda poslušaj!

Med mano in med Essexom se je vedno kazalo samo prijateljstvo. Moja pisma in moje prošnje so merile samo na njegovo srečo in njegovo varnost. Samo če bi bil moje nasvete poslušal! Toda pokoril se je samo svojim nepremišljenim željam. Skodoval sem celo svojim lastnim koristim in sem tvegal svoj položaj pri kraljici, da bi bil zanj dosegel pomiloščenje.

Toda vsa moja prizadevanja so samo podžigala kraljičino jezo. Videl sem, da bi bilo nespametno žrtvovati življenje in njegove čare, ko ni nič na svetu moglo omajati kraljice v njenem sklepu. Če bi bil nadaljeval s prošnjami za milost Essexu, bi me bilo to brž privlelo v ječo ali na galejo...

Kraljica mi je potem zapovedala spisati zgodovino Essexove zarote, da bi opravičila svoje ravnanje. Toda zgodovina je bila napisana natanko po njenih zahtevah, ničesar v njej nisem smel zapisati po svoje. Zgodovina je strogo obsojala Essex, ter zagovarjala kraljico.

Zato sem pa hotel napisati to zgodbo, da bi bodočnost pri vseh zlaganih poročilih, ki jih prinašajo netočna zdaj objavljena dela, doumela odločilne nagibe in spoznala resnično podobo dogodkov.

Robert je iz ječe v znamenje podložnosti poslal Elizabeti spominski prstan. Ta bi jo bil najbrž pripravil do milejšega ravnanja. Toda na nesrečo prstan ni prišel do kraljice. Zvedela je za to Robertovo dejanje šele tik pred svojo smrtjo.

Essexova smrt je navzlic temu hudo zadela Elizabeto in mene. V najinih prsah je umrla sleherna radost. Kraljico je ta smrt od dne do dne bolj jemala, čeprav se je trudila, da bi skrivala svojo slabost.

Na njeni kraljevski roki je lepela kri njenega mlajšega sina in ostanek njenih dni je bil en sam pekel...

Groza me je, če pomislim, kakšna mora biti moja grešna slabost v očeh božjega in najvišjega sodnika vseh stvari. Rešil sem sebi življenje s tem, da sem nehal prositi milosti za brata, toda zdaj nima življenje zame več nobene veljave, razen kadar delam za druge.

Oh, brat, če bi bil vedel, kakšno spremembo bo mojemu življenju prinesla tvoja smrt, bi se nikdar ne bilo zgodilo, kar se je. Nobena nesreča ni tako potrla mojega srca, kakor ta nenehna bolečina. Edina bodoča radost moji duši je upanje, da bom Roberta srečal na tistem blaženem svetu, kjer se nehajo vse zemeljske bolečine,

da bom iz njegovih ust slišal, da je moja velika krivda odpuščena...

Ob nenadni smrti grofa Leicestera so izginila vsa ustna in zapisana pričevanja, na katera bi se bil mogel sklicevati pri svojih zahtevah po kroni in po prestolu.

Nekdo, ki je sovražil naju, kraljeva sinova, je vpricho kraljice uničil ukradena dokazila, ki so bila dolgo let skrbno shranjena in ki so vsebovala prevažno pričevanje. Edino upanje, da bom prišel do svoje pravice, je bila zdaj kraljica.

Toda Elizabeti se je zdaj spet zahotelo veljati še dalje za devico, in kmalu sem uvidel, da od te sebične in nečimrne ženske ne morem pričakovati ničesar. Nazadnje je padla v globoko, topo otožnost, katere ji ni mogel pregnati nihče.

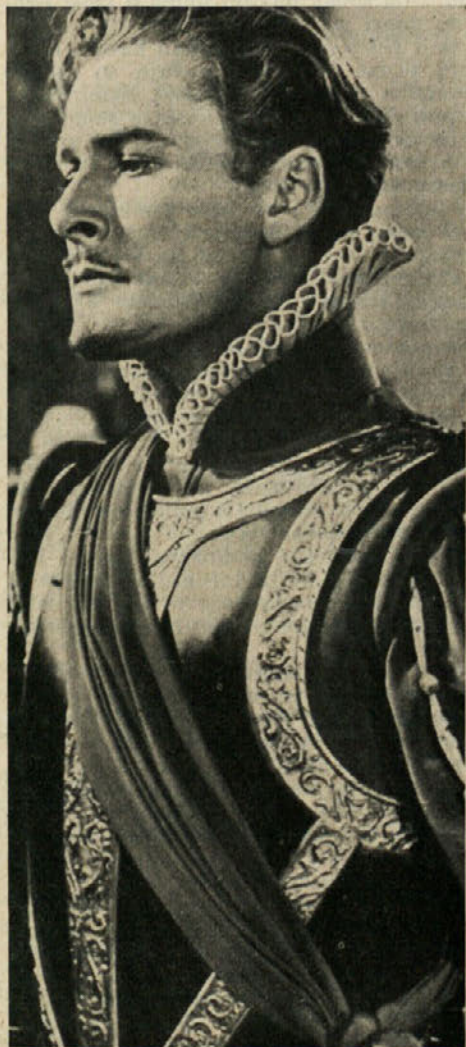
Kadar so jo silili, naj si določi naslednika, je odgovarjala, da naslednik ne bo sin ničvrednega Leicestera, to je jaz. Potem se je odločila za sina Marije Stuartove. Prenesla je moje žezlo na Škotsko, da bi mene za zmeraj odrinila od prestola. S tem je zapečatila mojo bodočnost.

Bila je moja mati, pa jaz imam več razlogov, da bi jo sovražil, kakor kdor koli drugi.

Marsikdo bi si bil priboril pravico do prestola z orožjem in gotovo bo tudi meni žal, da nisem storil tako in si zagotovil mesta, ki po božjem pravu gre kraljevemu prvorojencu.

Moja ljubezen je znanost, ki daje moji duši več zadoščenja ko kakršne koli časti, zakaj vojakovo ime živi samo en rod, ime učenjakovo pa je neumrljivo.

(Zadnje, pretresljivo poglavje tega življenjepisa, »Tistemu, ki bo skrivnost razvozlat«, bomo v celotnem prevodu priobčili prihodnjic.)

Grof
Robert Essex
— po filmu
»Na zapoved
kraljice.«

(Foto
Warner Bros.)

(Nadaljevanje s str. 154.)

bila listek snoči na tem mestu. Brati je bilo najprej naslov: »Zanjica«, spodaj so bili verzi. Prvi verzi so bili tisti, ki sem jih bil slišal na vrtu, ko jih je pela. Toda prišlo jih je še več. Poslušaj vso pesem, ne bo ti žal.

Jutrnji vetrič, pihljaj,
da se srcé ohladi!
Sonce, izza góre ne hódi,
da mi ne opališ polti!

Klasje se sklanja globóko,
ziblje se srpom v pozdrav.
Vse se k žetvi odpravlja.
V zraku je polno vonjav.

Srečno deklè sem, veselo,
pustila bom statve in šla:
oče že dela na njivi,
žela bova oba.

Z ostrim srpom bom žela
klasje, ki k zemlji visi.
Lepim fantom pri plesu
žela bom srca z očmi.

Gotovo je kje slišala te verze in si jih zapisala... Poljubil sem dragoceno pisanje, ga stisnil k sebi in za hip občutil takšno veselje, da sem pozabil na vse...

Nikar me ne vprašuj, kako sem se vračal. Izgubil sem se in če bi ne bil srečal nekega kmeta, bi bil gotovo prebil noč v gozdu. Dospel sem domov, ko je bila že skoraj noč in našel nekaj, česar nisem pričakoval: posetnico gospoda Anastasija in kratko sporočilce, da je bil tukaj, da me ni našel doma in da me bo čakal naslednjega dne pri cerkvi.

»Izvrstno,« sem rekel sam pri sebi. »Ta zadnji obisk še opravi, popoldne pa zbogom, gozdovi, goré in ti, zamerljiva Amaryllis!«

Moj sklep je bil trden. Postajal sem ravnodušen... Jedel sem z vražjim tekom in na kratko razložil čuvaju, da bom naslednjega dne popoldne odpotoval. Kolikor se je dalo, je debelo pogledal s svojimi drobnimi očmi in zazijal vame, kakor da dobro ne razume. Razložil sem mu, da imam za strica opravke v mestu in da moram stran. Seveda mi je začel praviti, kako hudo mu je, da že odhajam, pa še druge stvari take baže...

Spal sem izvrstno in nič se mi ni sanjalo. Zelo zgodaj sem bil že pokonci. Pospravil sem svoje reči, pripravil kovčeg in naročil čuvaju, naj preskrbi za popoldne dva konja.

Odšel sem peš v cerkev, ki je boljše rečeno le kapela gospoda Anastasija: majhno belo poslopje, snažno na pogled in znotraj lepo opravljeno. Od zunaj je podobna kmečki hišici, samo da ima križ na vrhu strehe iz opeke in zvon ob strani. Cerkev je bila polna žensk v nedeljskih oblačilih.

Sredi med njimi je stala Amaryllis in pozorno spremljala službo božjo. Moški so stali zunaj, ker je bilo znotraj premalo prostora, in gospod Anastasios je razoglav sedel na nekakšnem stolcu. Pozdravil sem ga in spregovoril z njim nekaj besed.

Kakor je bilo videti, je Amaryllis zaslišala moj glas. Zakaj pogledala me je in mi pokimala v pozdrav, narkar je spet spremljala sveto opravilo. Po pobožnosti se, kakor veš, ne odlikujem. Toda kaj hočeš? Spokojnost, ki se je tako razlikovala od šuma po naših mestnih cerkvah, odkritosrčna vernost, ki je odsevala z obrazov teh preprostih kmetov, narava, ki me je obdajala, morebiti tudi moje srčno stanje, vse to je storilo, da sem z veseljem in zanimanjem sledil službi božji kakor nekoč, v svojih otroških letih, ko sem v naši župniji še bral list pri nedeljskem opravilu. Ko je bilo opravilo končano, so vzeli kmetje vsak svoj blagoslovljeni kruh in odšli.

(Dalje.)

MODA

Hrapavost
in rdečica
izgine

ELIDA

KREMA IDEAL

Za naše šolarke

1. Temno moder volnen plašček, primeren za 12 letno deklico ima vrezane žepe in bel piké ovrtnik, ki učinkuje zelo mladostno.

2. Ohlapen športni plašč iz svetlo rjavega gebardina ima ozek dečji ovrtnik in se zapira navznotraj. Velikost za 10 letno deklico.

3. Svetlo moder plašček z dvojnimi ovrtnikom za 6 letnega otroka.

4. Sportni plašč, primeren za 5 letno deklico, ima dva velika našita žepa ter ovrtnik in reverje iz belega pikéja.

5. Zivordeča obleka iz volnenega krepa ima prednjik, okrašen z drobnimi gubami, ki so do pasu zašite (10 do 12 let).

6. Sivo modra obleka iz lahkega angora blaga ima dva zelo moderno krojena žepa, ki sta pritrjena le v pasu — za 12 letno deklico.

7. Vsa v podolžnih robčkih je ta svetlo zelena obleka iz lahke volne, katero bo nosila 6 letna deklica za praznje prilike.

8. Preprosta športna obleka iz petrolejsko modrega jersaya ima bel piké ovrtnik in rdeč lakast pas.

Pomladanski pulover

Spletete si ga lahko same v eni izmed svetlih pastelnih barv ali v jagodni rdeči, letos zelo moderni. Posebno zanimiv je vratni izrez, ki je rahlo drapiran kakor pri bluzi. Tak pulover bo lepo izpopolnjeval vaš novi pomladni kostum.

Potrebujemo: pet štren tenke bouclé volne in igle št. 2 in št. 3.

Vzorec: ena vrsta desno, ena levo. Vzorec na predniku pa pletemo tako: 1. vrsta: tri leve, eno samo predenemo na drugo iglo, ne da bi podpletli, tri leve itd.

2. vrsta: same leve.

Prednjik: nasnujemo 120 pentelj z iglami št. 2 in pletemo dve desni dve levi do 10 cm višine. Nato vzamemo pletilke št. 3 in pletemo eno vrsto desno, eno levo. Vsako četrto vrsto dodamo eno pentljo. Na levi strani prednjika pletemo okrasno progo, ki je 10 cm široka in 21 cm visoka. Pri 21 cm višine predenemo te pentlje na pomožno pletilko in pletemo ta del še 4 cm, nato snamemo. Tako nastane prsni žep. Na glavni ple-

ZANASE NEVESTI

2. Pričujoči vzorec je primeren za obleko nevestine matere. Zamišljamo si ga iz slivnato modrega ali vinsko rdečega svilenega krepa. Edin okras je zanimivo drapiran život (5 m enojne širine).

3. in 4. Dve ljubki obleki za sestro in družico iz pastelno barvnega klockéja ali tafta (6 m 50 cm enojne širine).

5. Preprosta popoldanska obleka, v kateri se bo vsaka nevesta dobro počutila, je iz petrolejsko modrega krepa. Drobno plisirano krilo in širok bolero sta eleganten okras tega ljubkega modela (6 m 20 cm enojne širine).

6. Nevestina mati bi oblekla pričujočo toaletto, katero tudi krase tenki pliseji. Kot material pride v poštev črn klocké ali moten krep (5 m enojne širine).

7. Zanimivo krojena obleka iz sivo modrega jerseya, primerna za nevestino sestro (4 m 20 cm enojne širine).

8. Elegantna popoldanska toaletta iz ciklamno rdečega krepa za nevestino družico. Krilo je spredaj obilno zvončasto, život ima dva vstavljena nabrana dela, širok vstavljen pas (4 m 25 cm enojne širine).

5. Kako naj oblečemo našo nevesto, se izprasuje marsikatera mati, ki bi rada videla hčerko v belem, pa le misli tudi na praktično. Res da, poroka je samo enkrat v življenju in imeti belo poročno obleko iz mehke, motne svile ali čipk z dolgo vlečko je vroča želja sleherne mlade deklice. Vendar v dobi, ki jo preživljamo, mora človek le misliti tudi na to, koliko nam bo blago odleglo, kako dolgo bomo lahko nosile ta ali oni kos. In še to: malo jih je, ki bi se pri teh cenah lahko nabavile poročno obleko, čevlje, tenčico, vse seveda najboljše, najlepše in to — samo za enkrat. Poleg tega pa s tem, če je oblečena nevesta, še ni vse storjeno. Kaj pa mati, sestra, družici? Obleke vseh morajo biti kolikor toliko v skladu z nevestino.

Našim bralkam prinašamo dve skupini vzorcev: za poroko v belem in za poroko v preprosti, popoldanski obleki. Izbirajte po okusu in denarnih možnostih.

1. Naša prva slika kaže prekrasno poročno obleko iz težkega belega krep-satina. Život je opet in sega 10 cm pod pas, kjer se pričinja bogato nagubano krilo z vlečko (6 m 70 cm enojne širine).

tilki dodamo toliko pentelj, kolikor smo jih za žep sneli in pletemo gladko dalje. Se v isti vrsti pričnemo z okrasno progno na desni strani zgoraj, ki je ravno tako 10 cm široka. Za rokavno odprtino snamemo 5 pentelj in še dvakrat po eno pentiljo, nato pletemo gladko 18 cm, nakar snamemo vse pentlje v ravni črti.

Hrbet: Nasnujemo 100 pentelj. Pletemo čisto gladko, kot prednjik; seveda brez okrasne proge. V sredini zgoraj pustimo 15 cm dolg razporek.

Rokav: Začnemo z 90 pentljami. Na obeh straneh dodajamo po 1 pentljo toliko časa, da dobimo 45 cm širine in 10 cm višine. Snamemo 2 krat 2 pentlji, 20 krat 1 pentljo, 5 krat 2 pentlji in končamo s 24 pentljami.

Kako shranimo zimsko obleko

Zima je za nami, hvala Bogu, in z veseljem si bo vsaka gospodinja vzela vsaj dan časa, da skrbno pospravi in očisti vse zimске obleke, pletenine in klobuke. Vse stvari naj bodo v takem stanju, da jim bomo jeseni samo malo polikale in takoj oblekle. Nič ni bolj neokusnega, kot pleten pulover, katerega smo nosile vso zimo dan na dan in kateri se je potem vse poletje neopran potikal po predalih z zimskimi smučarskimi nogavicami in kakim starim zaprašenim klobukom skupaj.

Najprej je treba pripraviti omaro, v kateri mislimo shraniti zimске stvari. Od znotraj jo z vlažno krpo dobro obrišemo, nato zdrgnemo s suho in potresemo z naftalinom. Eno samo molje jajce, ki bi neopaženo ostalo v kaki spranji, nam lahko povzroči veliko škodo. Čez poletje, ko bo toplo, bodo imeli molji najlepše pogoje, da se lahko v miru razvijajo in razmnože. To je treba preprečiti.

Naša prva slika nam prikazuje posebne vreče iz impregniranega papirja, katere zgoraj zalepimo. V vsako damo po eno volneno obleko ali plašč, ki mora biti seveda poprej dobro očiščen z mlano vodo, kateri smo dodali žličo salmijaka. Dobro je, da na vsako vrečo nalepimo napis, kar nam olajša iskanje.

Kožuhovinaste ovrtnike, jopice in muše stepemo najprej na narobni strani. Iztepač moramo oviti s krpo, da se podloga ne strga. Nato jih prečešemo z redkim (najbolje kovinastim) glavnikom v smeri, kakor leži dlaka in nasprotni. Če imate kožuhovinast plašč, ga nesite h krznarju, ki vam ga za majhno odškodnino očisti in spravi čez poletje. (Skica št. 2.)

Pletenine, katere smo veliko nosili, moramo oprati v hladni raztopini luksa. Samo po sebi se razume, da moramo prati vsak kos zase, ker volna rada pušča barvo. Nato pletenine dobro izperemo v več vodah, zadnji dodamo dve do tri žlice kisa, kar zanesljivo odstrani še poslednje ostanke mila in maščobe. Manj nošene reči očistimo samo z bencinom. Pletenine sušimo po možnosti na vetru in v senci. Naša skica št. 3 predstavlja precej veliko kartonasto škatlo, kamor zložimo vse oprane reči. Tudi to škatlo potresemo z naftalinom. Pokrov ob straneh zalepimo.

Zimске klobuke (št. 4), katerih čez poletje ne mislimo več nositi, razderemo (v jeseni jih bomo gotovo dali preoblikovati), to je: odparamo trak, cvetlice, peresa in drugo okrasje, ter ga spravimo v posebno škatlo. Klobuk sam očistimo znotraj z raztopino amonijaka, ki odstrani vse mastne madeže. Če je klobuk iz velurja, ga vsega rahlo okračimo z raztopino kisa v vodi, kar napravi dlavičice mehke in svilene. Klobuke denemo v papirnato vrečo, v katero smo dali nekaj zrn naftalina, na vrhu jo zalepimo. Res da ima sedaj spomladi vsaka gospodinja dela čez glavo, vendar občutek, da smo vse lepo očistili in zavarovali pred molji, je pa tudi nekaj vreden.

Kuhinja in gospodinjstvo

Gospodinja, ne pozabite, kako draga so jajca pozimi, in mislite na vlaganje sedaj, ko je čas za to! Navodila preberite v 7. številu lanskega letnika »Obiskas«.

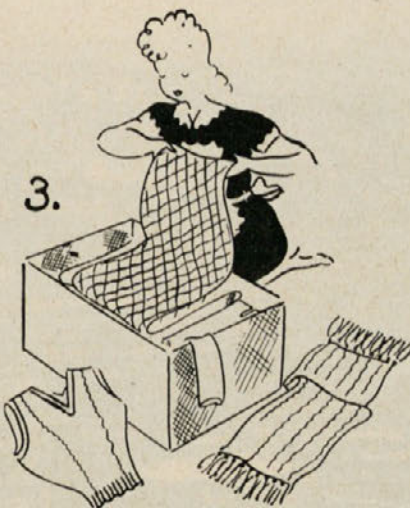
Velikonočna torta.

Pet rumenjakov penasto vmešamo z 20 dkg sladkorja, dodamo 18 dkg raztopljenega hladnega masla, sok in lupinico 1 citrone, sneg 5 beljakov in 17 dkg moke, kateri smo prej primేశali 1 pečilni prašek. To zmes v treh delih spečemo v tortni posodi. Ohlajene dele namažemo z nadevom in jih sestavimo skupaj. Povrh jih tudi namažemo z nadevom in potresemo z zdrobljenimi orehi.

Nadev: 20 dkg masla umešamo z 20 dkg sladkorja, polovico vanilinskega sladkorja, 2 žlicama ruma, 6 dkg nastrganih orehov in nekaj žlicami dobre črne kave.

Siellijanska polenta.

Prav posebno je dobra polenta, pripravljena takole: 60 dkg koruznega zdro-

Zjutraj...

zlasti pa
zvečer

Sargov

KALODONT

proti zobnemu
kamnu

ba zmešamo s pestjo pšeničnega zdroba. Nato kuhamo zmes v 1 in pol litra slane vode, kateri smo dodali košček masla. Polento tako dolgo mešamo, da se zgosti in jo zvrnemo iz ponve na lesen krožnik, kjer naj se shladi. Hladni polenti primešamo 4 rumenjake in kos masla. Poleg tega pripravimo tale nadev: 2 rumenjaka vmešamo z žličo masla, dodamo sneg 2 beljakov, petršilja in nasekljane gnjati. V dobro namažano ponev damo polovico polente, nato namažemo nadev in na tega ostali del polente. V pečici pečemo, da se povrhu naredi rumena skorja. Nato potresemo z nastrganim parmezanom ali bohinjskim sirom in serviramo s solato kot izdatno samostojno jed.

Solata brez olja.

Sveži sladki smetani primešamo razredčeno paradižnikovo meezo, malo limonovega soka ali kisa, na drobno nasekljanega zelenega česna in pretlačeno trdo kuhan rumenjake, ter nasekljan beljak. S to omako zabelimo lahko vse vrste zelenih solat, najboljša pa je krompirjeva.

Maža za koruzni kruh.

1. Rezine kruha namažemo najprej z maslom, nato naložimo še eno plast sveže skute, na to narezane reče redkvice ter osolimo.

2.25 dkg skute in 5 dkg surovega masla dobro zmešamo, dodamo 4 žlice sladke smetane, narezanega drobnjaka in kumine, po okusu osolimo in s to zmesjo namažemo kruhove rezine.

Dober kruh iz enotne moke

lahko spečete po preskušenem receptu, ki so ga pohvalile tudi ljubljanske gospodinjice. Za štrucu kruha, težko 4 kg vzemite še zvečer pred peko 2 kg koruzne moke in jo v posebnem loncu poparite s poldrugim litrom vrele vode. Ze zvečer pa v drugem loncu nastavite tudi kvas na enotni moki. Kvasa pa mora biti dvakrat toliko kot pri belem kruhu, torej vsaj za 2.50 din. Drugo jutro enotni moki primešajte dobro zdrobljene soli ter jo dobro zmešajte v loncu s prekvašeno enotno moko. Vode ni treba primešati in šele sedaj dodajte poparjeno koruzno testo ter pazite, da zgnetete štruco brez dodavanja vode ali pa vode prilijete le prav malo. Testo mora dobro vzhajati, mora biti pa tudi kruh dobro pečen. Tako dobite prvo okusen in visok kruh s tanko skorjo ter se kruh ne drobi.

Zgodba o volunih

Harland Manchester:

Osem minut po drugi uri zjutraj na nedeljo, 30. julija 1916 je strahotna eksplozija v Newyorku in Jersey Cityju zdrobila domala vse okenske šipe, tako da je samo »steklena« škoda znašala preko milijon dolarjev. Vsaka zgradba se je stresla do temeljev. Neznana sila je ljudi po cestah kar pometala na tla. Za hip je zavladala mrtvaška tišina, nato pa je izbruhnil peklenški vrišč in hrup. Stražniki so zažvižgali, hreščeče sirene so zatulile in po cestah je bilo kmalu polno do smrti prestrašenih meščanov. Južno nebo je zajel močan plamenič soj. Sedemnajst minut po prvem puku je mesto stresla še druga eksplozija. Napisne tablice, drobci opek in stekla so kar deževali na množice in reševalci so začeli pobirati ranjence.

Takoj so se razširile najrazličnejše govorice o tem, kaj se je pravkar pripetilo: eksplozija ogromnih petrolejskih skladišč družbe Standard Oil, sovražen vdor, svetovna revolucija itd. V pristanišču pa je toča šrapnelskih drobcov zasula obrežne ladjice in tu je bil vzrok nezgode takoj jasen: Black Tom je eksplodiral. Black Tom je pomol, ki štrli ko jezik iz Jerseyske obale proti kipu Svobode in tu je bilo nakopičenih na tisoče ton streliva, dinamita, nitratnih eksplozivov in šrapnelov, pripravljenih za prevoz k zaveznikom.

Ljudje v Manhattanu so ure in ure gledali svetle krivulje in bliske, ki so jih tri palce dolgi naboji risali na nočnem nebu nad pristaniščem. Zgradbe na bližnjem Ellis Islandu so bile porušene, potem ko so uradniki v naglici spravili na varno 600 od groze otrplih priseljencev. Junaški kapitan nekega vlačilca je na svojo ladjo pripel dve manjši trgovski ladji, do vrha napolnjeni z naboji, in plavajoči smodnišnici odpeljal na odprto morje, medtem ko je po njegovem krovu pokalo in treskalo. Eno teh ladij je kmalu razneslo, druga pa je tavela po morju.

Preden se je poslednji naboj razletel, so se detektivi lotili preiskave, ki je trajala 23 let in pri kateri so pomagali tajni stražniki šestih držav. Šele junija 1939 sta bili eksploziji na Black Tomu in v Kingslandu (N. J.), kjer je tudi velikansko skladišče nabojev zletelo v zrak, uradno pojasnjeni. Mešani nemško-ameriški sodni odbor, ki je poprej že razsodil v prid Nemčiji, je moral svojo sodbo razveljaviti in ugoditi ameriškim oškodovancem. Ti so že prej trdili, da so eksploziji zakrivali voluni, ki jim je dajala navodila nasprotna vlada. Zato je ameriška vlada od njene imovine in jamstvenih naložb v ameriški državni blagajni zadržala kot celotno odškodnino 50 milijonov dolarjev.

Na Black Tomu je nekdo zanetil ogenj na dveh krajih. Ob 24.30 so opazili ogenj v nekem tovornem avtomobilu za naboje. Kmalu je zagorelo na manjši ladji, pritrjeni v pristanišču. Gasilci, ki so namerili cevi na ladjo, so se čudili kljubovalnosti takega neznatnega požara in pozneje izpovedali, da se je zdelo, da morska voda sama daje netiva. Oba požara sta se naglo razširjala. Ko je prišlo do prvega strahovitega poka, je nekatera gasilca vrglo visoko v zrak in jih čisto sleklo.

Ob štirih zjutraj je mlad Slovak z imenom Mihael Kristov, ki je stanoval blizu kraja nesreče, pridrvel v svoje stanovanje in divje stokal: »Kaj naj počnem? Kaj naj počnem?« Sostanovalci so obvestili o tem policijo. Mihael da je nekam zmešan, so dejali. Policija je izvedela, da je Mihael od nekega neznanca dobival po 20 dolarjev tedensko, ker je prenašal zanj kovčeg, v katerem je bila kopica načrtov mostov in tovarn, iz kraja v kraj. Kamor koli je Mihael odšel za neznanecem, tam je pozneje prišlo do eksplozije.

Kristov je priznal, da je vlačil okoli tak kovčeg za neznanca, ki je mnogo potoval. Ni vedel, kaj naj načrti in risbe pomenijo. Misli si je, da neznanec nekim ljudem

Pogled na ogromno Brooklynsko pristanišče, največjo ameriško pomorsko prometno točko. Tu lahko hkrati pristane 700 ladij.

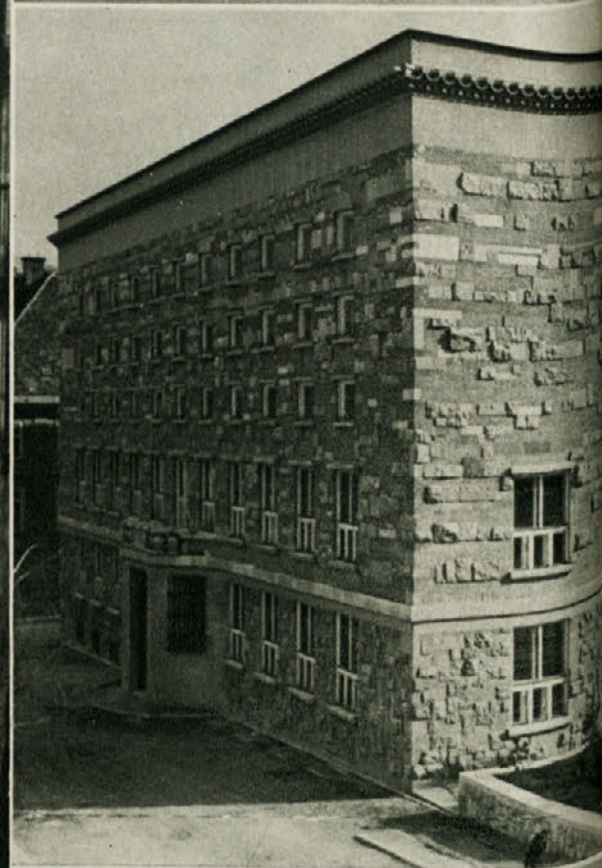
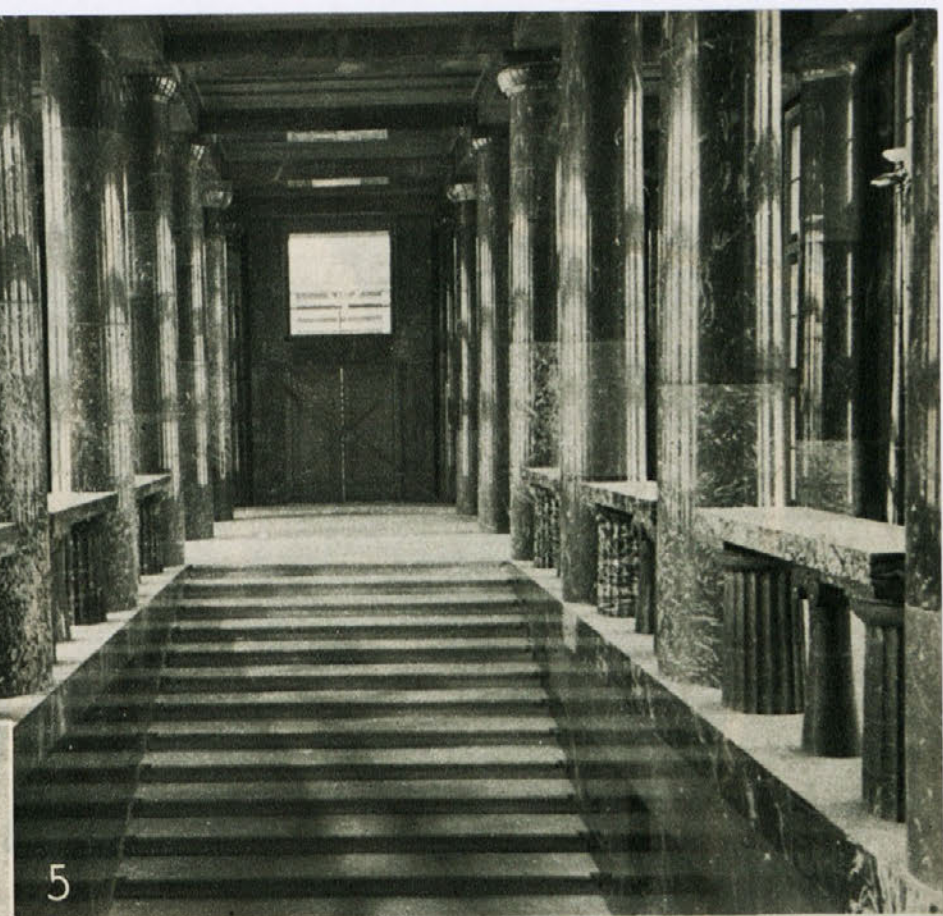
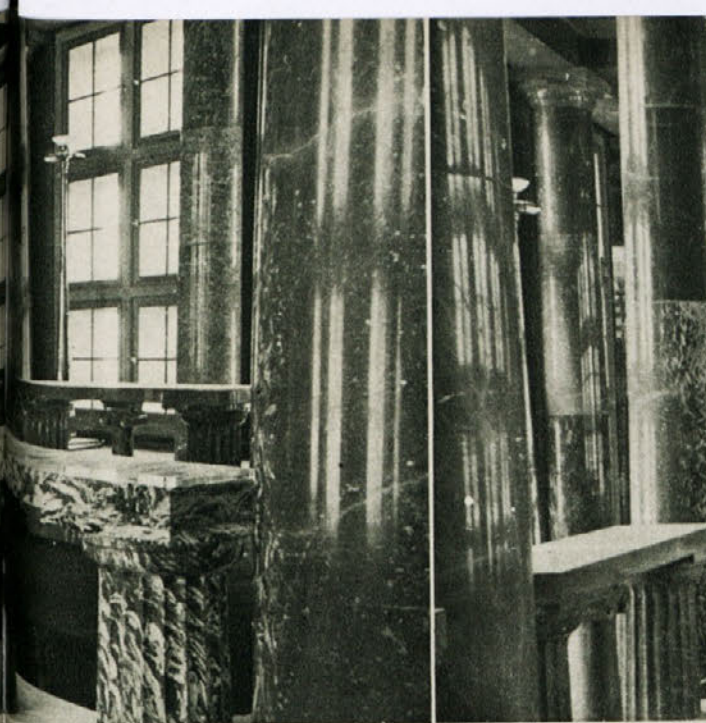
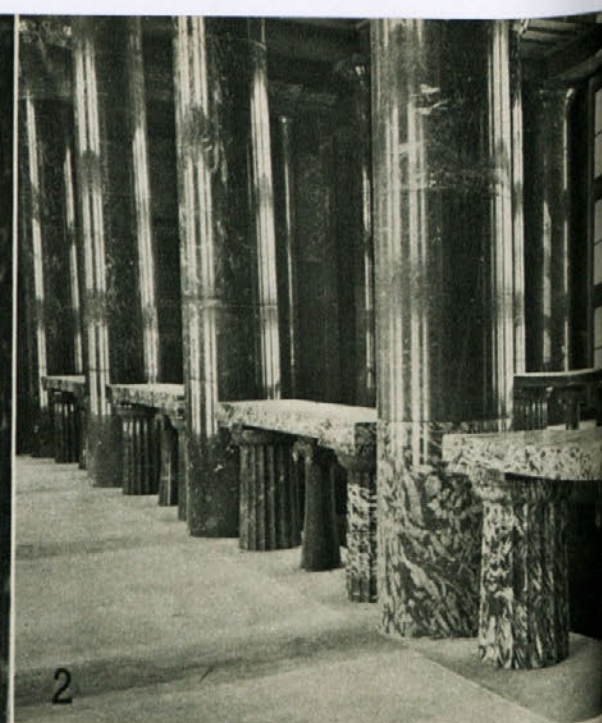
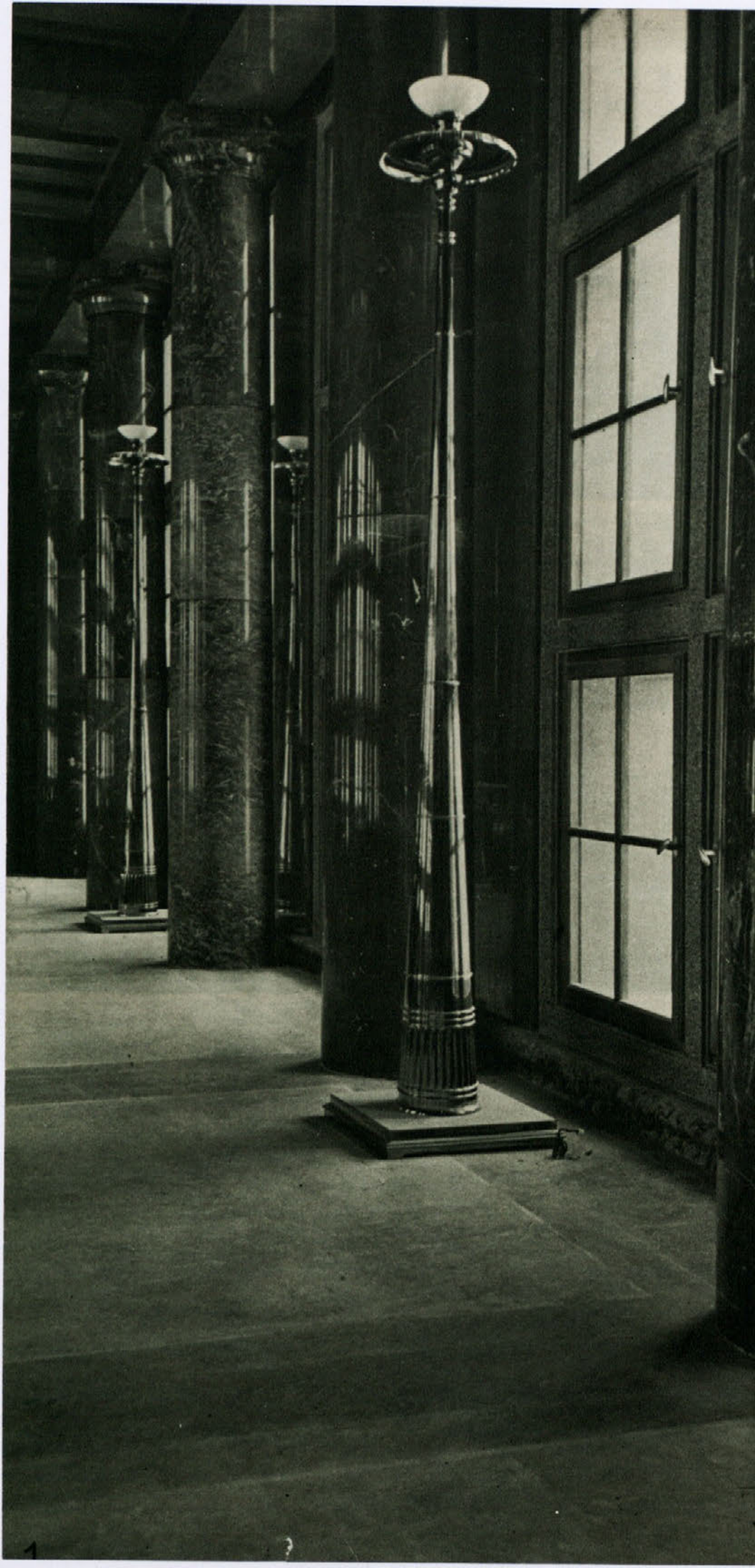

Velikonočni sveti ogelj . . .

V ranem, še hladnem
jutru velike sobote ga
zažgo. Okoli njega se
zbero mladi in stari, ča-
kajo, da ga blagoslovi
duhovnik, potem ga raz-
grabijo, prižgo ob njem
gobe, jih skrbno razpi-
havajo in nosijo sveto
iskro po vseh domovih v
kraju — v hiše je prišla
Velika noč

(Foto Sl. Smolej)

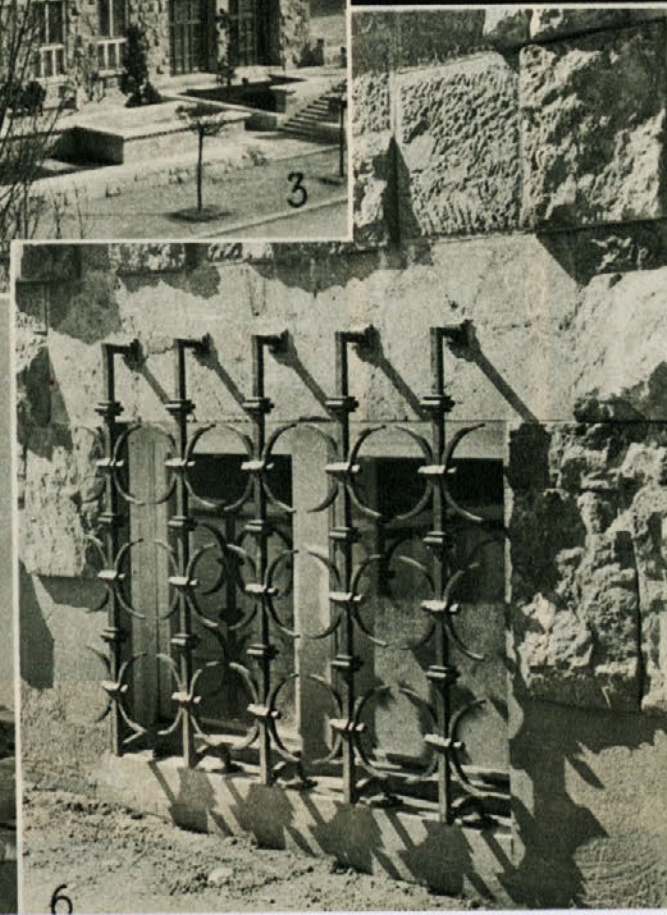

Plečnikova vseučiliška knjižnica - najlepša hiša v Ljubljani

Nekaj slik o njeni prekrasni notranjščini (Foto J. Hafner)

1. Hodnik s svetilko
2. Marmorne police pri oknih
3. Knjižnica od zunaj
4. Knjige in listi se selijo v nove prostore — iz starih kleti licejke
5. Pogled na glavne stopnice
6. Živahna železna mreža pred kletnim oknom v Gosposki ulici
7. Vrata

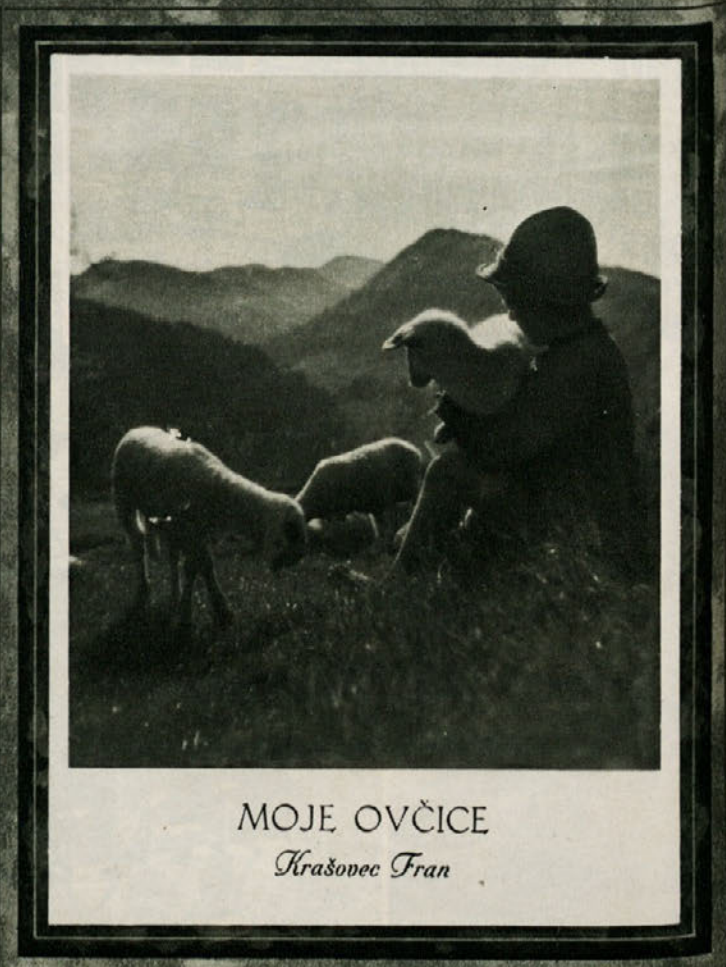

ALI BO USPELO . . .
Dr. Freljih Tvo

GOSPOD JE VSTAL
Kocjančič Peter

MOJE OVČICE
Krašovec Fran

razlaga, kako se stavijo mostovi. Neznanec mu je nekoč ponujal 5000 dolarjev, »da bi nekaj storil zanj«, a Kristov ni hotel povedati, kaj. Zanikal je, da bi bil to noč kje v bližini Black Toma. Neznanečevo ime? Grandson, Graentnor — ali nekaj podobnega.

Policija ni imela zadostnega vzroka, da bi Kristova pridržala. Zato so ga izpustili, a poslali so za njim detektiva, ki naj bi ga nadzoroval. Detektiv, ki se je izdajal za anarhista, je potem več mesecev delal z njim v neki tovarni za čokolado. Kristov ni nič slutil. Detektivu je priznal, da je pomagal pri eksploziji na Black Tomu, a svojega skrivnostnega gospodarja ni maral izdati. Kmalu nato je Kristov izginil.

11. januarja 1917 je zletelo v zrak skladišče nabojev v Kingklandu (N. J.). Ta tovarna je pravkar izdelovala naročilo za izdelavo granat v vrednosti 85 milijonov dolarjev, ki ga je dobila od ruske vlade. Delo se je bližalo koncu. Popoldne tega dne je v 50. oddelku kakih dvanajst delavcev čistilo medeninaste granatne valje z denaturiranim alkoholom. Posoda z alkoholom se je vnela, plameni so švigili k osmim vozičkom, naloženim z nitratnimi razstrelivi in nato k skladišču, ki je bilo polno granat. Pokanje je trajalo štiri ure in uničenih je bilo 500.000 topniških granat.

Najprej so menili, da se je alkohol vnel po isكري iz nekega slabo zavarovanega stroja. Toda naslednjega dne se je zemlja ponovno stresla, ko se je 200 ton brezdimnega smodnika vnelo v tovarni Du Pont v Haskellu (N. J.). Tedaj so sumili, da so obojno delo zagrešili skrivni zločinci.

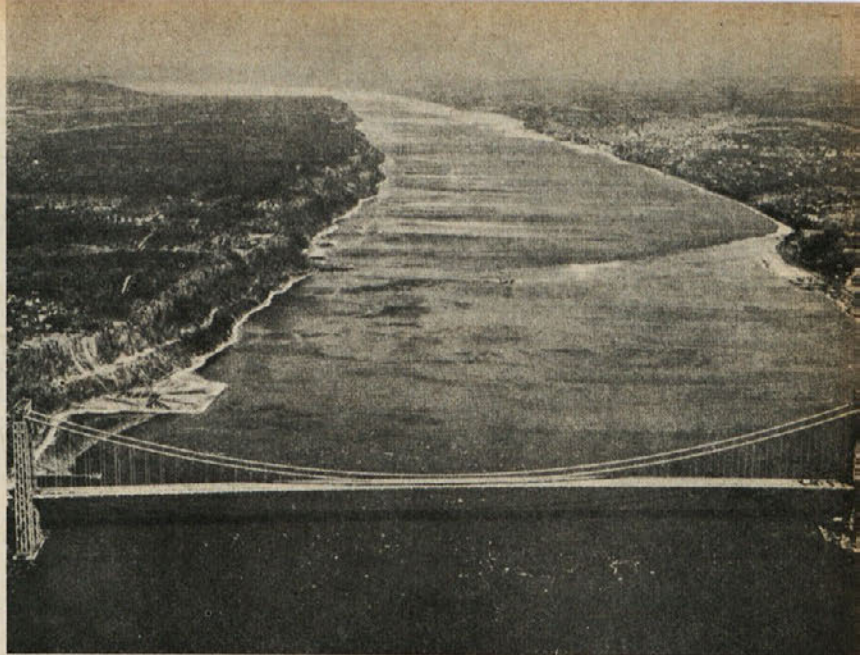
V tovarni v Kingklandu je bil ognju najbližji Theodore Wozniak, mladenič iz Galicije. Wozniak je nenadno izginil. Pozneje so izvedeli, da je služil v avstrijski armadi in da je dobil delo v tovarni, ker se je izdajal za Rusa. Dva dni pred požarom je neki britski detektiv poslal policiji poročilo, v katerem je Wozniaka označil za nemškega vohuna.

Dva meseca kasneje je policija, ki si je vneto prizadevala s pojasnitvijo zločina na Black Tomu, po čudovitem naključju prišla na sled, ki jo je vodila k nekemu Charlesu E. Thornu. V njegovem stanovanju so našli pisma, ki so pričala, da je Thorne imel neke zveze s tem zločinom in z nemškimi vohuni. Še bolj važno je bilo odkritje, da je bil Thorne ob času požara v tovarni v Kingklandu uradnik v tej tovarni! Toda tudi Thorne je izginil kakor Wozniak in širila se je govorica, da je mrtev. Šestnajst let pozneje so ga zasačili detektivi v New Yorku. Priznal je, da je njegovo pravo ime Kurt Thummel in da je dobil službo v Kingklandu po prizadevanju kapitana neke nasprotno ladje, ki je bila internirana v Baltimore.

Na mah je bil kapitan Hinsch glavni igralec v tej zločinski igri. Preden so mogli oškodovanci dobiti odškodnino, so morali dokazati, ne samo da sta Kristov in Wozniak pomagala pri zločinu, temveč da so jima dali navodila odgovorni uradniki tuje vlade. Imeli so precej dokazov, da je Kingland zgorel po Hinschovem naročilu in da je Hinsch bil — ali ga vsaj poznal — tisti skrivnostni »Graentnor«, ki je najel preprostega Kristova, da mu je prenašal načrte in mu ponudil 5000 dolarjev, »da bi nekaj storil zanj«.

Celotna mreža nasprotnega vohunskega dela še ni bila odkrita, ko je bil l. 1922 ustanovljen mešani nemško-ameriški sodni odbor, ki naj bi razsojal v sporih, izvirajočih iz vojne. Lehigh Railroad, Bethlehem Steel, Canadian Car Ltd. in cela vrsta zavarovalnic so izplačali milijone zaradi škode in zahtevali povračilo od tega sodnega odbora. Poslali so pravnike in detektive na sledove, ki jih je zarisala eksplozija na Black Tomu, a so bili v presledku petih let že močno zabrisani.

O zlohotnem razdiranju v ameriški proizvodnji v času, ko je bila Amerika še nevtralna, je bilo mnogo splošnih dokazov. Uradna brzjavka, poslana iz tuje prestolnice poslaništvu v Washingtonu 26. januarja 1915, ki so jo Angleži prestregli, je dajala navodila za razbijanje ameriških tovarn, ki so izdelovale municijo za zaveznike. Tuji pravniki so najprej trdili, da je brzjavko sestavil bebast nižji uradnik, pozneje, da so bila navodila dana samo v primeru, če bi se Združene države

Veličastni most Georgea Washingtona nad reko Hudson, dolg približno 1100 m in 80 m nad vodno gladino.

pridružile zaveznikom, nazadnje pa, da navodila vsekakor niso bila nikoli izpolnjena.

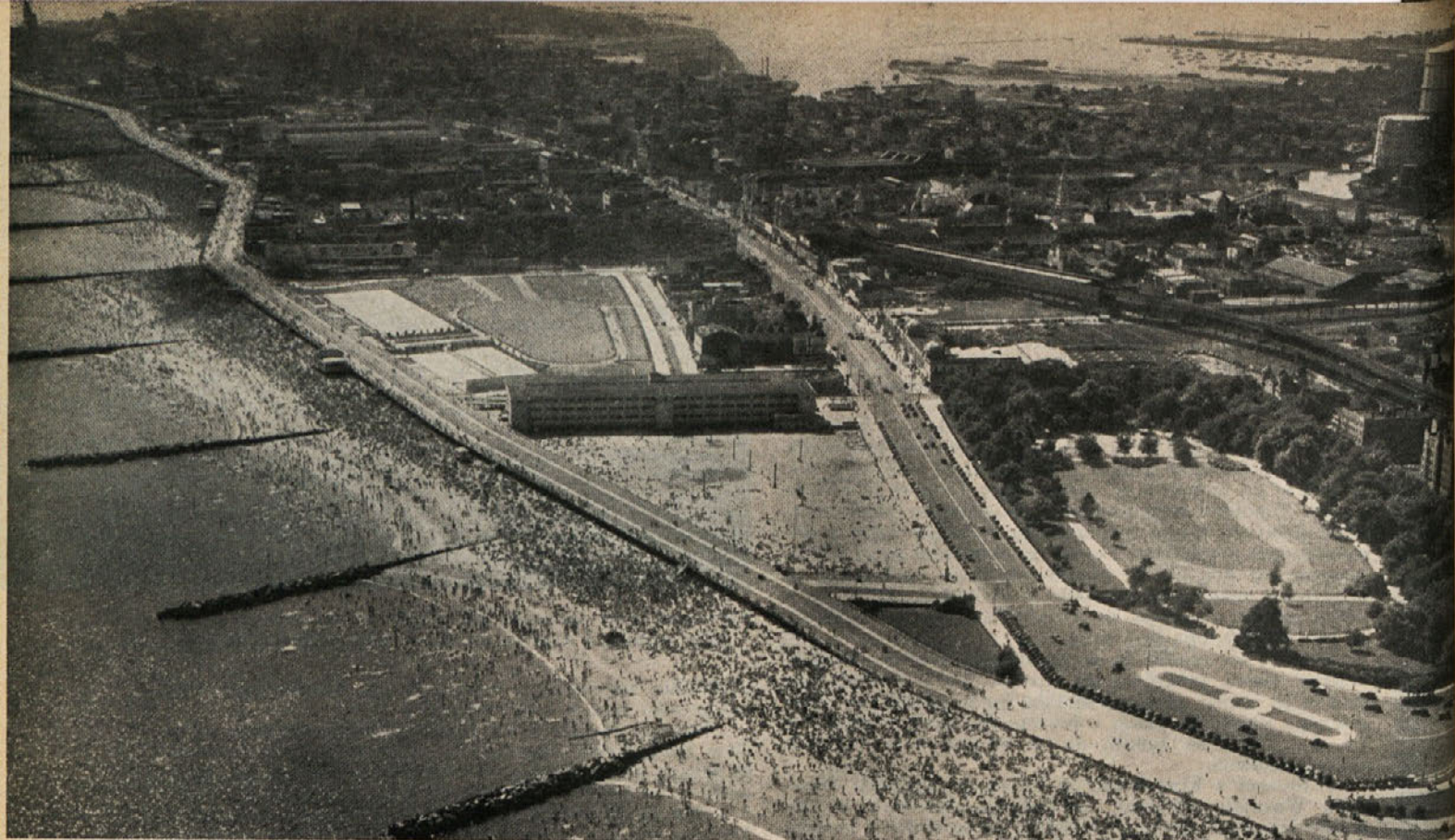
Dan po eksploziji na Black Tomu je dnevnik »The New York Times« poročal, da je od l. 1914 eksplodiralo 99 tovarn za kemikalije in razstreliva, pri tem pa da je našlo smrt 120 ljudi. Ko so pa Združene države stopile v vojno in je večina tujih vohunov zbežala v Mehiko, ker niso hoteli tvegati smrtne kazni, je število eksplozij močno splahnelo.

Tako je bila zadeva z Black Tomom l. 1920 podobna lestvi, v kateri manjka mnogo klinov. Na vrhu lestve je bilo uradno naročilo tuje vlade, da je treba ameriške tovarne za razstreliva pognati v zrak. Na dnu lestve pa sta bila skrivnostni Kristov in nekoliko bebasti Wozniak. V naslednjih letih se je četa raziskovalcev in veščakov prizadevala, da izpolni vse vrzeli in najde vse kline v tej lestvi.

L. 1925 so raziskovalci s pomočjo Britske tajne službe iztaknili dva moža, Freda Herrmanna in Paula Hilkena, ki sta bila važni priči. Hilken — sin bogatega in čislanege baltimorskega naturaliziranega Amerikanca — je izpovedal, da je ladijskemu poveljniku Hinschu plačal dva tisoč dolarjev, da bi zanetil Black Tom. Herrmanna so našli v Chileu. Hilken ga je pregovoril, naj se vrne in izpriča resnico. Herrmann je to storil. Izpovedal je, da so se nekaj mesecev preden je prišlo do eksplozije na Black Tomu sešli v tuji prestolnici, kjer so on, Hilken in neki vohun, z imenom Anton Dilger, dobili navodila. Hilkena so postavili za plačevalca zarotniške družbe. Herrmann je dobil zalogo novih, posebej izdelanih »ognjenih svinčnikov«. Ti so bili močno podobni navadnim svinčnikom, a v njih je bila tenka steklena cevka z dvema prekatoma. Če si svinčnik zlomil, sta se tekočini v prekatih pomešali in iz spojine je švignil majhen, a trajen plamen. Take ognjene svinčnike naj bi uporabljali pri uničevanju industrije razstreliv.

Vsi trije so prišli v Ameriko. Dilger je imel v Washingtonu delavnico, kjer so svinčnike polnili. Tu so tudi pripravljali cevke, v katere so natočili tekočine z bacili vraničnega prisada in slinavke. Krdelo ljudi je te smrtne bolezni vcepjalo konjem in mezgom, ki so bili namenjeni zaveznikom v Evropo. Herrmannu je dal kapitan nekaj ognjenih svinčnikov in sestavili so seznam tovarn, ki naj bi bile uničene. Hinsch je dobil nalogo, naj uniči Black Tom, Herrmann pa naj bi se lotil Kinglanda. V New Yorku ga je Hinsch seznanil z Wozniakom, ki je delal v kingslandski tovarni. Poleg tega pa je Herrmann še izpovedal, da se je Hinsch često skrival pod imenom Graentnor.

Tuja država je v obtožbi oprekala verodostojnost Herrmannovega pričevanja. Eden izmed uradnikov, s katerim se je Herrmann sestal, je izpovedal, da je Herrmannu naročil, naj ne začneja z razdiralnimi delom, preden ne bi Združene države vstopile v vojno. Kapitan

Coney Island blizu New Yorka, paradiž tisočev kopalcev.

Hinsch je priznal, da je vodil uničevalne posle, toda zanikal je, da bi imel kakršne koli zveze z Black Tomom ali Kingslandom. Sodni odbor je po zaslišanju sicer namignil, da so Hinschova zanikanja močno sumljiva, a naposled izjavil, da stvar ni dokazana.

Oškodovanci so podvojili svoje napore. Iztaknili so Wozniaka, ki je priznal, da je zanetil požar v kingslandski tovarni in se družil z vohuni. Tudi Thorne, prej uradnik v Kingslandu, je spet »od mrtvih vstal« in povedal, da je dobil službo po Hinschevem prizadevanju. Hilken, ki je bil določen za denarnega gospodarja te zarotniške družbe, je pokazal odrezke čekovnih nakazil, iz katerih je bilo jasno, koliko je Hinschu plačal za zažig Black Toma.

Najbolj zanimiv dokaz pa je bila stara številka mesečnika, na čigar straneh je bilo napisano slovito »Herrmannovo sporočilo«. Hilken ga je našel v podstrešni sobi. Izjavil je, da je sporočilo napisal Herrmann v Mexico Cityju, malo potem ko je Amerika vstopila v vojno in ga njemu poslal po posebnem zaupnem slu. Sporočilo je bila nujna prošnja za denar. Vsi vohuni so namreč zbežali v Mehiko in se tam zglasili pri svojem poslaniku ter mu pripovedovali o svojih junaštvih pa ga prosili za pomoč. O Herrmannu še ni poslanik nikdar nič slišal, zato mu ni hotel takoj dati denarja. Pozneje pa je britska tajna policija prestregla poslanikovo vprašanje v domačo prestolnico, kaj je s tem Herrmannom in tudi uradni odgovor, da je s Herrmannom vse v redu.

Herrmannovo sporočilo Hilkenu je bilo pisano z limonovim sokom po straneh »Modre knjige« od januarja 1917. Če si z razgretim likalnikom potegnil čez strani, si lahko odkril črke, vmes pa številke. Odkrili so, da besedilo navaja neko stran v mesečniku, na kateri so pa nato še našli, da je pošiljalec s šivanko napravil majhno luknjico pod vsako črko, ki je prišla za njegovo obvestilo v poštev. S tem je bilo zagonetno sporočilo pojasnjeno. V njem Herrmann naznanja, da mu poslanik ne zaupa, čeprav mu je povedal o svojih zvezah z Hinschem, Black Tomom in Kingslandom. Nadalje sporočilo navaja, da Herrmann ne zaupa Kristovu in vpraša: »Ali je bil Hinsch pri Wozniaku? Povej mu, naj zadevo uredi.« Hermann je zahteval 25 tisoč dolarjev,

ker je imel načrt, da bo zažgal petrolejske vrelce v Tampicu. Ta načrt je Scotland Yard tudi prestregel.

Zdaj je bilo takoj jasno, da če bo mogoče verodostojnost tega sporočila izpričati, bo tudi vsa stvar dokazana. Nihče ni zanikal, da bi sporočilo ne bila pisano s Herrmannovo roko. Njegov sel je tudi izpovedal, da je sporočilo oddal, Hilken je dejal, da ga je prejel, in gospa Hilkenova žena se je še spominjala sla.

Tuji pravniki so najeli cele čete veščakov, ki so skušali dokazati, da sporočilo ni bilo napisano l. 1917, marveč mnogo let kasneje. Ameriški pravniki pa so tudi najeli strokovnjake in trošili so tisoče dolarjev za poskuse s šivankami na starem in novem papirju in za primerjave z oporekanim mesečnikom. Kljub vsem napadom je Herrmannovo sporočilo ostalo važno dokazilo.

Pred štirimi leti so vso zadevo znova pogreli. Pri končnem zaslišanju januarja 1959 so oškodovanci prinesli še drug, uničujoč dokaz. Yardski detektivi so našli pismo neke družbe, s katero je bil Hilken v zvezi. Pismo je pisal neki trgovski družabnik Hilkenu nekaj dni po eksplozijah v Kingslandu in Haskellu. Na koncu pisma je bil tale dostavek:

»P. S. Z veseljem sem prejel novico, da je Von Hindenburg v Roland Parku izvojeval novo zmago. March je še zmeral v McAlpinu in me prosi, naj njegovega brata obvestim, da je v veliki zadregi za denar in za »stekleničke«. Glede vsega bi rad čimprej govoril s svojim bratom.«

Hilken je živel v Roland Parku, Baltimore. »Nova zmaga« je pomenila eksplozijo v Kingslandu, ki je prišla za »zmagoslavjem« na Black Tomu, ali pa eksplozijo v Haskellu, povzročeno en dan po kingslandski. »March« je bil Herrmannov vzdevek in vohunska družba se je sestajala v hotelu McAlpin. »Stekleničke« (podčrtane v pismu) so se nanašale na ognjene svinčnike.

Ta dostavek v pismu je prinesel vso jasnost v dolgi in skrivnosti polni pravdi. Ko je zasliševanje prišlo do odločilne točke, so tujega odposlanca poklicali domov. Sodnik Roberts, ki je vodil zasliševanje, je izjavil, da skupni sodni odbor še vedno odloča, čeprav se je tuja država nalašč umaknila. Rzsodil je, da je tuja država kriva obeh nesreč na Black Tomu in v Kingslandu.

Smrtna pot na Aconcagua

Mrzel, zelo mrzel ter krasen kakor vedno, je zasijal dan 25. februarja, ki naj bi po milosti Gospodovi bil nedelja.

Že od navsezgodaj je bilo po taboru nenavadno živo. Ob treh zjutraj se je bil vrnil naš vodja, g. Link, iz Puente de Inca in kakor je kazalo živahno gibanje, ga je moral spremljati še nekdo. Radovednosti si nismo potešili, dokler nismo vstali ter zlezli izpod platna, iz damastnega gaja, kakor je šotore ljubeznivo imenoval naš poglavar.

Res je v taborišče prispel popotnik. Bil je oče José Kastelic, ki se je na poti v Čile ustavil, da bi bral nedeljsko mašo ob vznožju Aconcagua.

Oče José Kastelic, Jugoslovčan, se je rodil leta 1898. Bil je študent, ko ga je ujela vojna l. 1914. Čeprav je bil mlad, je moral v vojsko. Boril se je na avstrijski strani in je napredoval do stopnje topniškega poročnika.

Dve leti je prebil na Tirolskem, v krasni gorski pokrajini, kjer se je učil bolj in bolj ljubiti planine. Kdo ve, kakšna božja milost ga je obsijala, ko je premišljal o divji naravi, ki jo je pretresalo zamolklo rjojenje topov, ko je stal pred bolečino človeških teles, ki so rdeče barvala belino snega.

Kastelic je stopil v ljubljansko bogoslovje, kjer je s prisego potrdil svoj odločni sklep, da bo služil Bogu. Leta 1922. je bral prvo mašo in od tedaj ga je njegovo apostolstvo vodilo med brate po zibelki, razkropljene po tujini. Leta je prebil pri slovenski družini v Franciji. Potem je prišel v Ameriko, kjer se je kmalu izkazal po svojem plemenitem srcu in po posebni misijonski vnemi. Kamilski očetje pri fari Santa Inés de la Paterenal vedo o njegovi nesebičnosti spriči tvarnih in duhovnih potreb ljudi v stiski.

Potem je prišel v Flores in živel v Duhovniškem domu prav blizu moje hiše. Vsak dan je ob desetih maševal v prelepi baziliki San Jose. Bil je človek s široko omiko, pomagalo mu je znanje mnogih jezikov: nemščine, francoščine, španščine, jugoslovanskih jezikov, latinščine in nekaj angleščine. Zaradi vsega tega je bil predragocen človek za vso jugoslovansko skupnost v prestolnici, v La Plati in v Rosariu.

Prav zaradi tega je bil tudi urednik prezanimivega jugoslovanskega mesečnika, ki kaže na svojih straneh veliko pobud tega simpatičnega duhovnika in vljudnega gospoda, ki smo ga v planinski obleki imeli srečo šteti za svojega gosta na Plaza de Mulas in za bodočega tovariša pri naši odpravi.

Šel je v Čile po misijonskem opravilu in zaradi odih, tako potrebnega njegovi neutrudljivi delavnosti. Ko je prišel v Puente de Inca, ga je prevzela mogočnost in veličastnost našega gorskega venca, naše Cordillere. Čeprav so to planine kakor Alpe, so v predelu pri Menدوزi tako različne od njih in tako svojstveno čudovite.

Ostal je v hotelu dlje kakor je mislil, nazadnje pa je sklenil priti na Plaza de Mulas, da bo v taboru maševal. (Odprava namreč ni imela duhovnika, ker je oče Francisco Oliver, župnik iz Carrodille v Cuyu nenadno zbolel, ki bi nas bil moral spremljati.)

Gospod Link nas je predstavil novemu tovarišu in kmalu je ostalo odpravo zvezal z izobraženim duhovnikom dih simpatije in tovarištva.

Že okoli enajstih smo začeli s pripravami za mašo. Z nekaj deskami, ki so nam bile za sedeže in za mizo, smo naredili zasilni oltar. Gospod Ronchietto je žrtvoval veliko, belo ploščo, ki jo je imel med svojim filmskim orodjem za odsevanje in za razprševanje svetlobe. Gospod Ruben je dal svoje smučarske palice, ki so jih

spretne roke gospe dr. Cortellezijeve spremenile v svečnike. Señora Rios in Pronato sta naredila križ. Oltar sta krasili pobožni podobici sv. Terezike in Lurške Device, last gospe Adriane Linkove, in pa nekaj šopkov vijolic.

Sveto knjigo postavimo na zasilni podložek iz kamnja, pokritega z belim šalom punčke Nine Dawsonove. Tako pride enajsta ura in trideset minut, ko bo dano znamenje za začetek maše.

Kotel, ki bi bil rad zvon, kliče k molitvi. Oče Kastelic je že oblekel svojo belo tuniko, si nataknil štolo in začenja mašo, ki ima to pot toliko ganljivih znamenj.

Naš poglavar, njegova gospa, dr. Cortellezijeva, gospodične Ilse Schiller, Dawson, Ines Herrera, gospodje Ruiz Leal, Rios, Pronato, dr. Roque Polito, Orozco, Antognini, Etura, Saenz Medina, Olano in drugi, nazadnje pa Alicia Romagnoli, moja neločljiva in hrabra prijateljica Maria Teresa Grondona ter tista, ki piše to poročilo, klečeče v prvi vrsti in pripravljene za sprejem svetega Zakramenta ob vznožju velikana Amerike.

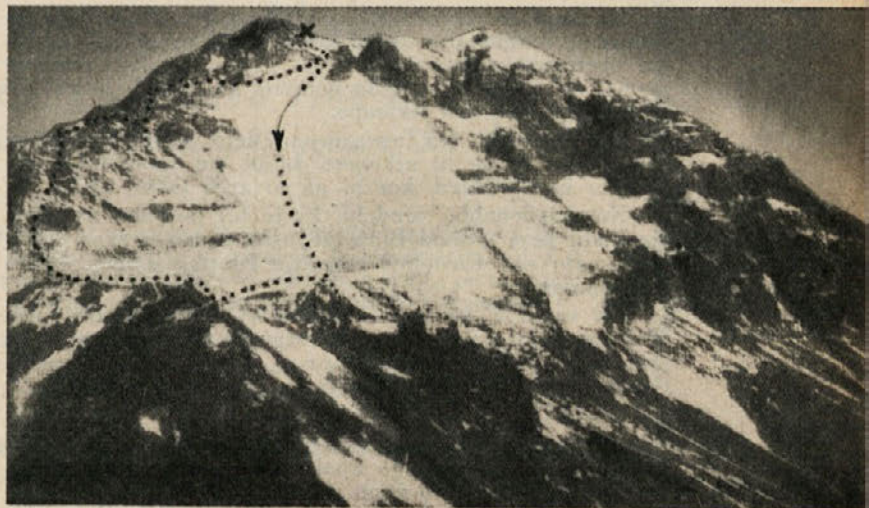
Mističen nadih daje temu prizoru znamenje legende. Nebo v najčistejši sinjini in žareče sonce dajeta ozračju, bitjem in stvarem soj čudne bleščave.

Ledenik Cuerno na svojem koncu nad obzorjem, tam kjer se družijo nebo z zemljo, s čudovito nazornostjo kaže barve v zastavi domovine, ki vihra nad moškim šotorom. Lahen veter se lovi med bele gube, ki pokrivajo oltar. Maša se nadaljuje z nenavadno gorečnostjo. Gospoda Rios in Pronato z ganljivo pobožnostjo, katere bi ne bil nihče slutil, izpolnjujeta dolžnosti zasilnih meniških vajencev. Spodbudno je gledati, kako pobožno in spoštljivo spremljata različne odstavke maše na prostem, in to še bolj, v kolikor jima preproste obleke in porasle brade dajejo precej videza ljudi iz podzemeljskih votlin.

Gospoda Ronchietto in Brondo filmata prav ves prizor. Ko dobimo poslednji blagoslov, se nam razvežejo jeziki kakor velikonočni zvonovi in duše se izlivajo v veselem govorjenju, ki prihaja hkratu z znamenjem za zajtrk.

Ura je dvanajst.

Popoldne se približuje mirno in jasno. Treba se je pripravljati za vzpon do prvega višjega taborišča, ki leži 5200 m visoko. Oče Kastelic se čuti malo trudnega

Vrh Aconcagua. Križ kaže znamenje, kjer je izginil oče Kastelic.

Divji kamnitni slapovi pod Aconcaguom.

ter prosi dovoljenja za oddih. Očitno se je prvi dan težko navadil na novi zrak. Nenadna rdečica daje znamenja o rastočem glavobolu, zaradi katerega se pritožuje. Señora Adriana mu ponudi zdravilo, ki ga je nasvetoval dr. Roque Polito.

Mrak nas preseneti, ko urejamo šotor in taborišče.

Naslednji dan nadaljujemo priprave, preskušamo plezalke, obleko za veter, pregledujemo vse, kar je neobhodno potrebno v višinah. S seboj bomo vzeli umetno, zgoščeno hrano, izdelano iz kakaa, sladkorja, izvlečka iz ribjega olja in drugih hranilnih snovi. Vodja razlaga njegovo sestavo in njegovo hranilno vrednost. Ena sama paličica te hrane zadostuje za ves dan, toliko vitaminov vsebuje.

4. marca 1940 je bila določena končna preskušnja. Delali smo zadnje priprave za vzpon številne skupine planincev, ki so po zdravniški preiskavi mogli poskusiti plezanje na večjo višino. Edino oče Kastelic ni imel zdravniškega spričevala, ker se je pridružil odpravi po naključju. Priprava za merjenje krvnega pritiska se je bila zaradi mraza pokvarila. Zaradi tega je dr. Polito odločil, da duhovnik ne pojde više kakor do pet tisoč metrov.

Hrabri oče Kastelic pa se je čutil v polnosti svojih sil in je hotel iti z našo skupino. Zaradi tega se ji je pridružil.

Vstali smo zgodaj in brez nezgod prišli do taborišča v višini 2800 m. Tam se je pridružila skupini señora Adriana, ki je že bila tam z dvema drugima planincema.

Dan je bil trd, napredovali so počasi, toda dosegli so taborišče 6400 m, kjer so prebili noč.

Ne bom tu poročala o podrobnostih, ki so bile že popisane natančno z vsemi stiskami in preobratu, ki jih je pretrpela zapoznena skupina planincev. Naj omenim samo, da se je bilo treba ustaviti na vsakih deset korakov, da so prišli do sape.

Pri prehodu čez nevarne predele so se zvezali z vrvmi, da se ne bi nikomur, ki bi mu spodletelo, primerilo kaj hujšega, ker bi ga tovariši takoj ujeli.

Na zaledenem predelu, ki je bil posebno nevaren, je hodil prvi gospod Link, za njim njegova žena Adriana, nato oče Kastelic, gospodje Franke, Lopez, Etura in Semper.

Ob vznožju Aconcague, ko so že minili nevarni predeli, so se odvezali. Pot na splošno ni bila nevarna, toda je prav zelo slaba, zaradi česar je gospod Link predlagal, naj vsakdo skuša priti na vrh z lastno močjo.

Gospod Link pripoveduje takole:

»Gospod Semper je z očetom Kastelicem malo zastal. Vodja odprave je upal, da bosta tovariša kmalu prišla za njim in za ženo. Opozoril ju je, naj gledata, da se ne bi ločila, ker bosta prišla v kočljiv žleb, kjer zaradi velikih odtrganih skal ne bo mogoče videti več

kakor nekaj metrov in tudi ni bilo mogoče ničesar slišati zaradi rjoventja vetra po razpokah.

Oče Kastelic je s svojo značilno vljudnostjo odgovoril, naj ne skrbe zanj, da gre on svojo pot. Gospod Semper se je potem oddaljil, vodja odprave in njegova žena sta videla duhovnika, kako je počasi šel. Stala sta in gledala, tedaj sta pa nenadno videla, da je duhovnik naredil znamenje križa ter začel na glas vpiti, latinsko ali slovensko, potem pa je sedel na skalo, da bi se odpočil. Pustila sta ga tam in šla dalje. Ko sta prišla na vrh, sta videla da še sedi, kakor da počiva, in da drži glavo v dlaneh.

Stopila sta še nekaj korakov ter se sešla s tovariši. Bilo je okoli petnajste ure. Vtis, ki so ga ti junaki gora imeli ta trenutek, je bil mogočen, pretresljiv in nepozabljiv. Vrgli so se drug drugemu v objem in stali tako, nekdo je jokal od ganotja.

Ostali so na vrhu štiri ure. Vrh je širok štirideset metrov in dolg šestdeset. V nasprotju s tem, kakor ljudje mislijo, je vrh brez snega in brez ledu. Silovit veter, ki divja tod vse ure, ne pusti, da bi se sneg tam nabral. Proti jugu se začinja takoj pod vrhom več kakor tri tisoč metrov globok prepad, čigar stene se omotično nagibajo proti brezdu, zastrtem z oblaki, zaletavajočimi se ob njegove boke...

Okoli devetnajste ure so krenili z vrha, ko so podpisali knjigo, pustili na vrhu zastavo domovine ter škapulir s svetinjama Rešenika in Device iz Carrodille ter podobo lurške Device, ki jo je prinesla gospa Adriana.

Vračali so se zmagovito, čeprav čisto izčrpani. Sree pa jim je še vedno poskakovalo v radosti in ponosu ob spominu na veličastni razgled, ki jim je bil dan z višine 7030 metrov: na eni strani temna črta Tihega morja, na drugi pa neskončna širna planjava Pampe.

Ko so šli navzdol, so dobili očeta Kastelica prav tako, kakor so ga pustili. Vabili so ga, naj opusti misel, da bi šel na vrh, češ da je ura že pozna. Duhovnik pa se je upiral ter jim še enkrat povedal svoj nepreklicni sklep, da se povzpne na vrh. Potem so na njem zapazili čudna znamenja. Skušali so ga znova pregovoriti, toda odločno je vztrajal pri svojem sklepu. Prosili so ga, naj bi odložil pot za prihodnji dan, ker je kakih dve sto korakov, od onod bil postavljen šotor 6850 metrov visoko, če bi kdo ne mogel hoditi in bi tam lahko prespal. Zaradi tega se je vodja odprave vdal in popustil duhovnikovi zahtevi.

Potem se mu je oče Kastelic spet približal in dejal, da je našel ob poti tuj nahrbtnik, ki je najbrž last kakega chilenca. Vsi so se začudili, zakaj nahrbtnik je bil njegov. Ko so mu to dopovedali, se je vljudno opravičil, češ da se je zmotil.

V tem dogodku je gospod Link videl znamenje zmedenosti. Ta misel se mu je še ojačila, ko se je oče Kastelic začel pritoževati, da so mu vzeli debele rokavice. Te rokavice je pa minuto poprej nekdo iz skupine našel pri skali, kjer je sedel. Dal mu jih je nazaj s pripombo, da jih je sam pozabil na tleh. Nato ni duhovnik odvrnil nič, začel pa je govoriti o božji dobroti. Pobrjal je kamen s tal in vprašal:

»Ali mislite, da bi ta kamen bil tu, če bi tako ne bila božja volja?«

Pritrdili so mu in govoril je dalje, dokler ga niso spet prosili, da bi odšel z njimi navzdol, češ da je že pozno in da jih ne sme presenetiti noč.

Duhovnik pa je spet z vso odločnostjo govoril, da bo ostal in dejal Linku, da mu bo v znamenje odveze od vse odgovornosti podpisal potrdilo, da je ostal na lastno odgovornost in po svoji volji.

Ko so videli tako odločnost, so ga pustili, zlasti še, ker so se mislili ustaviti samo sto petdeset metrov niže v taborišču na 6700 metrov. Link je potem prosil Frankeja, naj ga spremi do šotora. Ko je oče Kastelic že bil v šotoru, je prosil Frankeja, naj mu odveže čevlje. Odgovoril mu je, da mu jih bo, da pa se mu zdi hudo neprevidno, ker ni poslušal nasvetov. Pokazal mu je gorilnik na petrolej, čaj in sladkor, kar bi zadostovalo za noč. Potem se je poslovil in se pridružil skupini, ki je že šla proti naslednjemu taborišču.

Šotor, postavljen tam, je imel prostora samo za dva človeka. Ker pa je bilo že pozno, se je vanj zateklo spet ljudi, Franke pa je bil pri vhodu.

Noč je pretekla brez posebnih dogodkov. Ko so prišli iz šotora, so dajali znamenja v tabor očeta Kastelica, a ni nihče odgovoril. Bili so mirni, ker so mislili, da spi v svoji vreči iz puha.

Spal ni vso noč nihče, samo Bog in oni vedo, kako so prebili to strašno in viharno noč, stisnjeni drug ob drugem, da so se ogrevali. Ko se je proti jutru Franke nekako splazil v šotor, mu je bila brada spremenjena v en sam kos ledu.

8. marec je vstajal viharen, toda jasen. Znova so poskusili dobiti zvezo z duhovnikom, toda zastonj. Mislili so potem, da je izkoristil jasni dan za pot na vrh. Storit niso mogli ničesar, ker so bili vsi zmrzli in uničeni od utrujenosti in lakote. Nujno so potrebovali nekaj hrane, ki bi jo mogli dobiti samo v taboru na 6400 metrov. Zato so sklenili iti navzdol. V taboru so dobili dr. Schillerja in Saenza Medino. Ker so bili preveč utrujeni in ker so nekateri iz hrabre skupine začeli omahovati, so sklenili brez odloga iti na Plaza de Mulas.

Naložili so dr. Schillerju in tovarišem, naj čakajo očeta Kastelica. Toda še tisti večer se je razdivjal nov in silovit vihar, ki je trajal več dni. 9., 10., 11. in 12. marca je bila snežna nevihta z viharjem in točo tako huda, da niso mogli iz šotorov. Strašna skrb je stiskala prebivalce na Plaza de Mulas.

Vodja g. Link je sestavil rešilno odpravo in odšel z njo 15. marca proti vrhu. Ko so prišli do taborišča na 6400 metrov, so dobili njegove prebivalce v nevarnem stanju. Dr. Schiller je dobil napad mrzlice. Njega in tovariša je bilo nujno treba spraviti na varno. Vrnili so se na Plaza de Mulas in naslednji dan pripravili tretjo rešilno ekspedicijo. Spet jo je vodil Link, ki je bil že na koncu svojih sil. Spremljala ga je njegova

žena Adriana in predsednik planinskega društva v Mendoza, Adrian Ruiz Leal. Skušali so priti čimdalje na mulah in so se že naprej pogovorili za ceno, če bi jih ne mogli pripeljati nazaj.

Ta tretja pot je bila najhujša, sile so pešale vsak trenutek, toda prišli so spet na 6752 metrov. Mule so pustili na 6400 m, potem so šli peš naslednji dan do 6850 m.

Trije ljudje so ta dan stali pred malim šotorom. Nihče si ni upal noter. Čutili so, da se je najbrž zgodilo nekaj strašnega. Klicali so na ves glas, toda njihovim zaskrbljenim klicem je odgovarjal samo molk. Približali so se vhodu in tam so lahko ugotovili, zakaj je bilo njihovo klicanje zastonj.

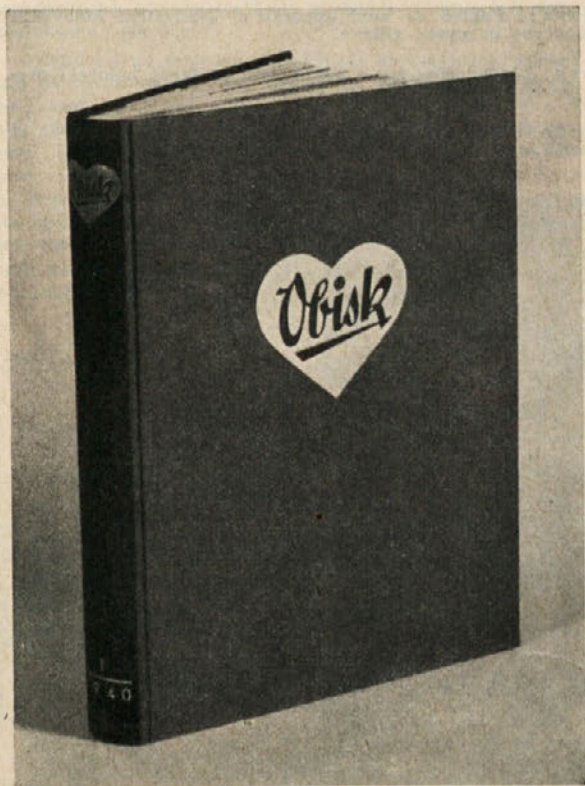
Na tleh so razmetani ležali kosi obleke nesrečnega duhovnika. Toda vseeno se jim je porodilo lahno upanje, spalna vreča se je zdela nabuhnjena, kakor da bi v njej še bil njen gospodar. Morda je tam nezavesten ali mrtev.

Nihče si ni upal dotakniti se je. Drug je prosil drugega, naj se ji približa. Nazadnje se je opogumila gospa Adriana, ki je z grozo na obrazu ugotovila, da je vreča prazna...

Potem so začeli mrzlično iskati po vsej dostopni okoličici. Na to malo svežega in trdega snega, kolikor se ga je zaradi vetra moglo nabrati, ni bilo niti ene stopinje. Zaradi tega so domnevali, da je nesrečni duhovnik skušal priti na vrh še tisti dan, ko so se ločili, čeprav so mu naročali, naj ta dan ne gre več dalje.

V večernem molku, ki je s čudovitimi odbleski padal na stene, pokrite z ledom, je širil svoje peroti mir po neskončni volji božji.

Tako se izpolnijo načrti Najvišjega, kadar izbere svojemu služabniku za nagrobnik najvišji vrh Amerike...

Izvirne platnice

za vezavo »Obiska« je izdala

**Knjigoveznica
Jugoslovanske tiskarne
v Ljubljani**

Cena z vezavo vred Din 50.—

Same platnice brez vezave Din 35.—

Knjigoveški oddelek: Zaloga knjigovodstvenih in drugih poslovnih knjig za trgovce, urade, ustanove i. t. d. Lastna črtalnica. Izdelava poslovnih knjig po naročilu. Vezave vseh vrst, od preprostih do luksuznih.

Torbarski oddelek: Damske torbice iz zaloge ali izdelane po osebem naročilu. Listnice, kovčegi, aktovke, denarnice, pasovi po izberi ali naročilu. Primerno za darila.

Nizke cene! ☺ Solidno delo! ☺ Točna postrežba!

Novi obrazi

Velika noč je bila in je — zdaj samo v duhu — čas romanj v Sveto deželo, v Palestino. Pota, ki so nekdaj držala tja, so bila drugačna od današnjih, in zunanji obraz sveta tudi drugačen od tistega, ki se romarju — vsaj na prvi pogled — kaže danes.

Moderni romar danes in Palestino leti. Iz Palestine so redne letalske zveze do vseh glavnih palestinskih mest, ki ga je sedanji čas pustil nedotaknjena v njegovi zunanji podobi in življenju.

Od Gaze dalje se na Saronski obmorski planjavi začenja moderna Palestina z oranžnimi gaji, naselbinami, zidanimi in urejenimi po najsodobnejših stavbinskih in kmetijskih načelih, začenjajo se spremenjena mesta, med njimi nova prestolnica vračajočega se Judovega rodu — Tel Aviv — »Grič pomlad«. To je najmlajše mesto na svetu, v njem je prebivalstvo do 100 odstotkov judovsko, judovska je uprava in vse ustanove — skratka judovsko mesto. Pred nekaj leti ni na tem kraju bilo puščavskega sonca. Danes kraljuje tu najmodernejša arhitektura, neonske reklame, zabavišča, tej sveti zemlji tuja kakor sneg; po telavivskih nabrežjih se razkazuje svet, podoben tistemu v Monte Carlu ali Kaliforniji. Stražniki, natakariji, poštarji, šoferji, učitelji, zidarji, tesarji in brezposelni, oblastniki in siromaki so tu Judje. Skratka, Tel Aviv je judovski čudež in ponos, dasi je mesto brez preteklosti in brez kakršnega koli izročila — nastalo je iz denarja in judovskega špekulacijskega gona po novosti v oblikah — brez vsebine.

Zgoraj: Pogled na novi Jeruzalem, Jeruzalem judovskih vil in moderne evropske zidave.

Levo: Dizengoffov trg v Tel Avivu, moderni judovski prestolnici današnje Palestine.

Spodaj: Tel Aviv, najmodernejšo zidano mesto sveta, ki je v desetih letih zrastle od 8000 na 100.000 duš.

prastarih svetih tal

Po svojem značaju nasprotuje vsemu, kar je verni krščanski, verni mohamedanski in verni judovski svet videl v Sveti deželi. Tel Aviv je mesto nočnih klubov, mesto razkošne mode, sprehajališče in mondenih kavarn, velikanskih kinematografov, modernističnih razstav, komunistične propagande, judovske književnosti, kramarije in industrije, mesto samih trgovin, kjer se čudiš, kdo kupuje, ko vsi samo prodajajo...

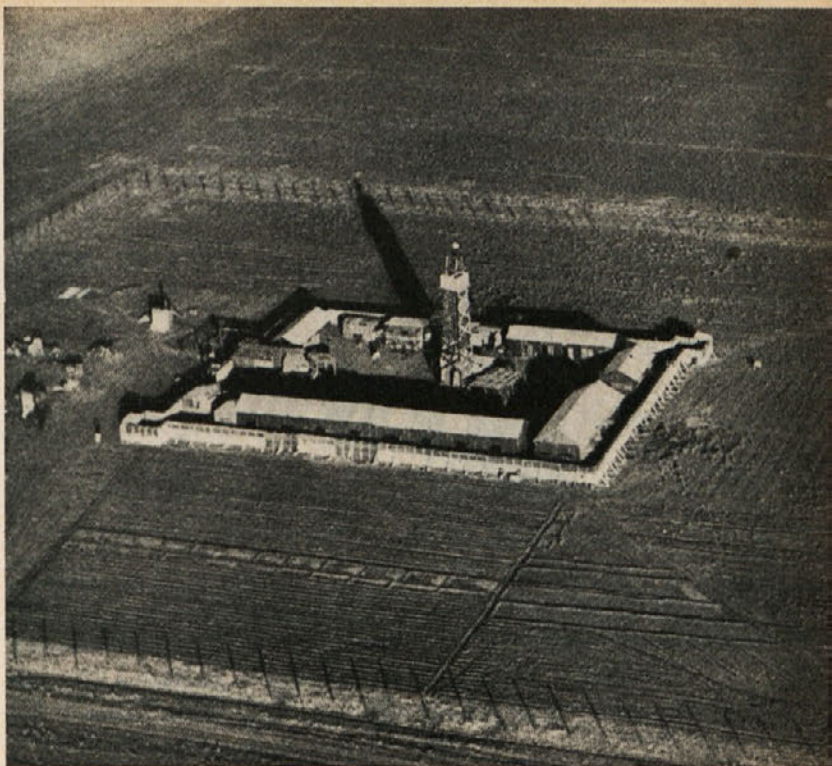
Tel Aviv je judovsko gospodarsko in socialno središče, prava prestolnica Palestine pa je — in bo ostal Jeruzalem. Njegovega zgodovinskega jedra se čas bistveno ni dotaknil, dasi ga skuša stisniti moderni obroč, ki ga obdaja na vseh straneh. Toda med jeruzalemskimi predmestji in med srcem, kjer so svetišča, je še vedno nepremostljiva razlika stoletij, izročil in vsebine.

Jeruzalem z Božjim grobom, z Oljsko goro, z desetimi cerkva je ostal v glavnem še stari, kakor sta stara in nam vsem tako ljuba Betlehem in Nazaret.

Vsa ostala Sveta dežela, od morja do Jordana, od Geneškega jezera do Mrtvega morja pa je prešla v last judovskega kapitala tega ali onega, posamičnega ali skupnostnega porekla. Na tej zemlji nastajajo nove naselbine, osnovane na najbolj različnih in nasprotujočih si načelih, od kapitalističnega individualizma do skrajnega in najsplošnejšega komunizma. Del te zemlje je last vse judovske skupnosti na svetu, del so je kupili milijonarji, ki špekulirajo s konjunkturo za pomaranče, spet drugi del razne ustanove in organizacije.

Naskočili so to zemljo z najmodernejšimi namakalnimi, obdelovalnimi in izboljševalnimi načini, organizirali pridelovanje, prodajo in delo, skušajo z vso silo moderne propagande privedati večnega, begajočega Juda k zemlji in mu s tem dati značaj zasidranega naroda.

Nad zmedo vseh teh prizadevanj pa kraljujejo koristi angleške svetovne države, za katero je Sveta dežela danes vedno bolj važno križišče, obramba in prometna postojanka. Čez Palestino teče iraški petrolej za angleško vojno brodogradnjo in letalstvo na Bližnjem vzhodu, tu je ena glavnih postaj na zračni poti v Indijo, tu je prva obrambna črta za Suez in Egipt. Zato jo drže trdno in neomajno, izigravajo v njej Jude in Arabce, da lahko vladajo nad njo s čim manjšo silo. Palestina danes pri vseh svojih spremembah ni več samo sveta zemlja, temveč tudi važen ključ do najmočnejše politične tvorbe na svetu — angleškega imperija.

Zgoraj: Kakor pušćavska trdnjava v pošastni luči letalskega žaromete se zdi ta judovska naselbina nekje ob Jordanu. Bodeče ograje, stražni stolp, poslopja v štirikotju — vse to naj jo obvaruje arabskih napadov.

Spodaj: Tempeljski trg z Omarjevo mošejo, središče starega Jeruzalema, z letala.

Spodaj levo: Moderno nabrežje v Haifi, velikem pristanišču Svete dežele, angleškem vojnem in gospodarskem oporišču.

Iztočišče petrolejskega voda iz Iraka se končuje na palestinski obali, pri luci Haifi. Konec te 800 km dolge petrolejske cevi daje Palestini danes še poseben vojaški pomen.

Mrtvo morje — moderna zakladnica. Iz njega pridobivajo velike množine kalijevih soli, joda, krma — važnih surovin za današnjo vojno industrijo.

Nemiri med Judi in Arabci so zlasti v Jaffi in Tel Avivu vsak dan na vrsti. Krvavi so in hudi — a policija jih v glavnem kroti... s palčami.

Judovska mladina s palestinskih naselbin slavi praznik zelenja s plesi in simbolnimi nastopi.

Uporni Arabci razdirajo in pogosto zažgo petrolejski vod kje v palestinski puščavi.

O slikaš Maksima Gasparija

Bliža se pomlad in velika noč je pred vratmi. Nehote se človek spomni na podobo tega časa, podobo, ki jo leta in leta srečuje na velikonočnih pozdravih; glorio slovenskih procesij, s škrlatnordečimi banderi, vzvihranimi od prvih pomladanskih sap, svečano razpoloženje »žegna« po farnih cerkvah in podružnicah, pristrčna otroška slovesnost »strašenja« Boga, blagoslov ognja in mnogo drugih drobnih prizorov in običajev, ki jih je polna slovenska zemlja. Je to čas prvega pomladnega prebujenja, prve zelene trave, cvetja, brstja vrb in prvih postolk. Z vsem tem svetom, ki nam je tako dobro znan, pa je tesno povezano ime, lahko rečemo, najbolj znanega slovenskega umetnika, Maksima Gasparija. Leto za letom srečujemo značilni monogram tega slikarja na velikonočnih podobah in kar navadili smo se, da nam ta prijazna umetnost budi spomin ali pa — predstavlja sedanost.

Podobe pomladi so značilne za Gasparijevo umetnost, kakor je bil le ta letni čas usoden za vznik umetnika samega. Začetek stoletja, ki smo ga pri nas praznovali še v smislu konca prejšnjega, bi mogli imenovati čas narodove pomladi, posebno kar se tiče silnega prebujenja naše umetnosti. Bil je to čas, ki se mu morejo primerjati le najbolj plodne dobe v zgodovini naše likovne umetnosti, pa mislim, da ne trdim preveč, če re-

Legenda.

čem, da tudi v literarnem ustvarjanju. Bil je to čas Ivana Cankarja, O. Zupančiča, R. Jakopiča in drugih. V tem mogočnem pomladnem prebujenju je naslikal mladi umetnik v »Dom in svetu« l. 1906. med tekstom XXV. poglavja Finžgarjevega »Pod svobodnim solncem«, pretresljivo podobo »Slepca«. V krajini, ki se zapira proti ozadju s temnim gozdom in visokimi gorami, vodi po ozki kamniti poti malo dekletce slepega starca. Sonce zahaja. Slepce, ki se truden opira na palico, je poprijel z desnico palico deklice, da ne zajde s poti. Preprosta snov, toda polna pretresljive žalosti in obupa. Mračna in tuja je krajina, kakor je mračno in tuje v dušah obeh potnikov. V slepcu je izginilo vsako upanje, da bi mogel še kdaj videti sončno luč, ki se umika za gozdove. Truden, vdan in usehel, opotekaje sledi vodnici, ki je čista podoba prezgodaj ostarelega otroka. Nekam navzdol vodi njuna pot, v dolino, kjer je mrak, žalost, v kraj, ki ga je do simbolične podobe opisal Cankar. Tudi deklica je sovrstnik Cankarjevih otroških likov, prezgodaj ostarelih, s prezgodnjim spoznanjem.

Ta podoba je za zgodnja dela slikarjeva značilna, zlasti po svoji močni čustveni razgibanosti. Značilna je tudi za čas, ki je ljubil zgodbe v molu in temnih žalostnih tonih. Vendar kdor pozna slikarja, bo razumel, da je kaj kmalu krenil iz »doline« v svetlejšje in zračnejše kraje. Osnovna nota Gasparijevega značaja in umetnosti je namreč neka vedrina pomešana z rahlo hudomušnostjo in humorjem. Slikar se rad predaja spominom (saj gre proti šestdesetim!), ki jih pripoveduje v simpatičnem notranjskem narečju (doma je iz Begenj). N. pr. kako je šel v rjavem fraku obiskat strica nekam na Kras in kako se je tu prvokrat seznanil s teranom. Kako mu je drugi stric iz Trsta prerokoval, ko mu je pokazal prve risbe, da z njim, kot s slikarjem, ne bo veliko prida. »Strašno sem bil hud«, pravi, se hudomušno posmeje in si prižge cigaro. Še rajši pa obuja spomine na Kamnik, študentovska leta v Monakovem in na neštevilna potovanja po slovenski zemlji. To zadnje mu je bilo glavno pomagalo pri nadaljnem oblikovanju umetnostne govorice. Tu se je srečala vedrost, modrost, marljivost kmečkega človeka s sorodno uglašeno dušo

Nevihta.

Pohorska legenda.

umetnikovo. Naenkrat je vzcvetela krajina, na gričih so zrastle cerkve, dekleta v narodnih nošah ramajo k svetnikom in svetnicam božjim, možje in fantje se zbirajo k prastarim običajem, otroci k svojim igram. Odprla je usta stara, dobra kmečka modrost, oglasila se je pastirska piščalka in zaslišala se je narodna pesem. Rojstvo otrokovo se je srečalo s pogrebnim izprevodom in med tema dvema skrajnostima je slikarjeva fantazija objela skoraj vse, kakor objemajo vse človekovo življenje stara znamenja »človeškega življenja« ob poti v sorško dolino.

Nekako ob tem času srečanja z narodno umetnostjo (1917. l.) je nastala »Velikanoč«. V pomladni krajini neso gospodinje in dekleta na veliki četrtek v cerkev »žegen«. Snovno si je torej slikar izbral običaj, ki je menda znan po vsej slovenski zemlji. Značilna, »gasparijevska« pa je podoba z oblikovnega stališča. V rahli diagonalni krivulji gredo ljudje proti cerkvici, ki se skriva za gričem. Obleženi so v domače, narodne noše, starec v ospredju nosi kožuh in značilno polhovko. V travi cveto prve rože in vrbovje, nad krajino je razlita topla, pomladanska svetloba. Pred seboj imamo torej košček

slovenske zemlje, poživiljen z ljudmi, ki se leta in leta ob istem času odpravijo k istemu opravilu. Zemlja se ne menja, ostane ista, le otrok v ospredju bo nekoč zamenjal starca, ki se truden na čelu izprevoda pomika k cerkvi. To je tudi v bistvu osnovna nota, ki veje iz te slike in ki je lastna mnogim delom slikarja Gasparija. Je to vedra filozofija zdravega kmečkega človeka, ki se ob važnejših trenutkih in dogodkih svojega življenja pomudi v mislih tudi pri stvareh, ki so nad tegobami vsakdanjega dela in skrbi. To so vprašanja smrti, rojstva, ljubezni, vprašanja, do katerih ima naš kmečki človek vedro in trezno sodbo.

V istem času je slikar naslikal tudi »Legendo«. Upodobljena je Mati božja z Jezusom, ko zapušča vas, v spremstvu deklice in dečka, ki igra na preprosto piščalko. Okvir dogodka je zopet slovenska krajina, z značilno cerkvijo, znamenjem ob poti in tudi sveta gosta sta oblečena, prav kakor spremljevalca v domačo, kmečko obleko. Kakor je slikar na zgornji sliki pokazal povezanost našega človeka do zemlje v objemu časa, tako je tu poudaril povezanost slovenskega kmeta do religije. Mati božja je preprosta žena, ki je v mnogih narodnih pesmih »rajžala« po slovenski zemlji, trpela, prosila, prav kakor druge človeške romarice. Dvoje človeških otrok je, kakor se zdi, spoznalo božjo Popotnico in jo spremlja na njenem utrudljivem potovanju. Mnogo čustva je razlitega v tej tihi, zasanjani krajini, v trudni hoji in drži Matere božje, zvedavem pogledu male deklice s košaro in veselem piskanju malega dečka.

»Pohorska legenda« je nastala v zadnjem času slikarjevega umetnostnega oblikovanja. Marija je z Jezusom zapustila cerkev in v spremstvu angelov odhaja. Zopet je prišel do veljave čisto človeški odnos do snovi, viden v Jezuškovem živahnem zanimanju do veseliga rajanja angelcev in celotne skupine do tihega miru.

In da končamo naše vrstice — kakor smo jih začeli — z resnejšo temo, si pogledimo še »Nevihto«. V krajini, ki jo v ozadju zapira hribovje, vodi od male cerkvice proti ospredju vaška pot. Po njej beži skupina otrok pred silno nevihto. Vedrina zemlje, ki je sicer Gasparijeva najbolj priljubljena tema, se je tu umaknila dramatičnemu prizoru jeznega elementa. Pomladno tišino in zasanjenost je zamenjal vihar zrelega poletja, pred katerim se mala nemočna otroška bitja preplašeno umikajo. In kakor je bil »Slepec« podoba, ki je nastala v slutnjah časa, tako je tudi »Nevihta« verno zrcalo naše dobe. Toda za »Slepcom« je vzknila vedra pomlad, verujemo, da bodo tudi za viharnim poletjem prišli lepši časi.

MESTNA HRANILNICA LJUBLJANSKA

JE NAJVEČJI SLOVENSKI PUPILARNOVARNI DENARNI ZAVOD. DOMAČI HRANILNIKI, SODNO-DEPOZITNI ODDELEK, POSOJILA NA HIPOTEKE, MENICE, LOMBARD. ZA VSE HRANILNE VLOGE JAMČI MESTNA OBČINA LJUBLJANSKA

KRIŽI • KIPI • DEVOCIONALIJE

H. NIČMAN

LJUBLJANA • KOPITARJEVA 2

Četrtek ob osmih zvečer. Mama sedi pri peči in šiva, očka bere list, jaz pa se potim pri preparacijah. Najstarejši brat že spi.

»Čudno, da Mirka še ni! Večerja se bo čisto posušila!« pretrga mama molk.

»Saj bo sam jedel,« zamrmra očka.

»Ah, ta stavek!« pravim jaz in brskam dalje po slovarju.

Ura je pol devetih. Očka še vedno premleva politiko, mama se že odpravlja spat.

Tedaj vstopi Mirko.

Po običajnem: »Kje si tako dolgo hodil?« mu mama prinese večerjo. Mirko se zlekne na stol, pripravi list in prične jesti. Sredi večerje, kakor da bi se v hipu spomnil, reče z mirnim glasom:

»Mama! V Zagreb bom šel. Z vlakom, ki gre ob petih zjutraj. Za gospoda Glasiča. Važno! Za pet jurjev gre!«

»In denar za vožnjo? ...«

»Dobim vse plačano!«

Potem vse utihne. Nihče se niti ne zmeni več za to. Mirko se spravi v posteljo in pet minut pozneje že dremlje.

»Prav za prav bi bilo nerodno, če bi Mirko zamudil vlak!« se oglasi mama. Brez odgovora. Nekaj minut molka.

»Ti, Tone, kaj če se bo ura ustavila?«

Pri nas je to namreč vsak dan.

»Za božjo voljo, ne skrbi toliko zanj! Sam naj poskrbi!«

Čez nekaj časa doda mirneje: »Navij še mojo žepno uro! Tam v omari je.«

Mama navije uro in odide v sobo. Kmalu se vrne.

»Zdi se mi, da ura zaostaja. Ko je zvonilo poldne, je kazala tri četrt na dvanajsto!«

»Mama, daj že, prosim, mir! Saj ne morem nič delati,« se oglasim.

»Seveda, tebi je vseeno, če Mirko zamudi vlak. Tu gre za pet tisočakov! To je odgovornost!«

»Res bi bilo nerodno,« prične še očka.

»Pa zakaj tak hrup?« vzkliknem.

Najstarejši brat, ki se je že v začetku našega pomenka prebudil, se oglasi.

»Dajte že mir! Saj bo sam kriv! Kaj pa gre kar tako brez skrbi spat!«

»Jasno!« potrdim.

Očka in mamica se sedaj spravita nanj. Blaženi mir! Mirko pa sladko smrči...

Pet minut pozneje so me spravili k hišniku vprašat, koliko je ura. V temi tipam po hodniku. Potrkam pri hišniku. Vsi že spe. Bi se vrnil? Ah! Potem bi me poslali spet kam drugam. Grem k sosednjim vratom. Potrkam.

»Kdo je?«

Jaz!«

»Kaj pa hočete?«

»Prosim, če bi povedali, koliko je ura. Naša se je ustavila.«

Nekdo vstane, brene v stol, zakolne, prižge luč.

»Za vraga, naša tudi stoji!« reče čez čas z začudenim glasom.

Tipam dalje. Nova vrata. Trkam. Nič. Znova potrkam. Čez pet minut se spomnim, da so to vrata v pralnico. Požrem slino in se pomaknem dalje.

Stojim pred novimi vrati. Hvala Bogu, pokonci so še. Radio igra. Potrkam. Vrata se odpro in prikaže se domača hčerka.

»Ti? Servus!«

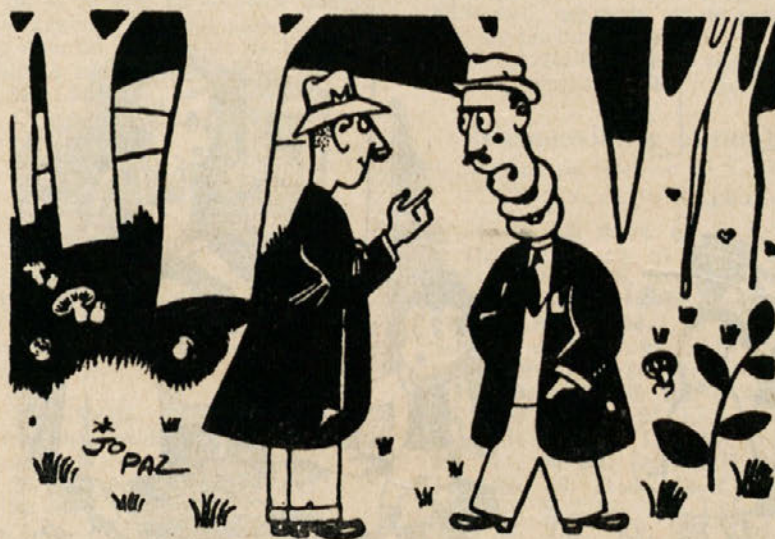
»Oprosti, da tako pozno motim. Ali bi mi povedala, koliko je ura?«

»Tako! Počakaj malo, ura je v sobi!«

Tiho odide v sobo. Skozi odprta vrata slišim, ko je gospod, ki je ležal, vprašal hčerko, kaj išče.

»Na uro bi pogledala!«

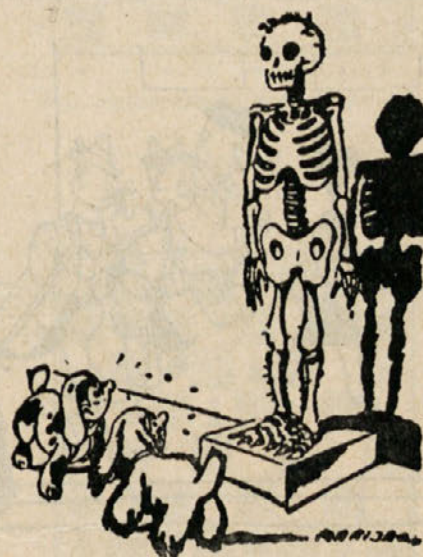
Potem so nekaj časa »šepetali«. Gospod in gospa sta se prepirala. Ona je pravila, da je dala zjutraj uro za četrto ure naprej, on ji je ugovarjal, češ da je skoraj službo zamudil, ker ura zaostaja.

Neprevidnost.

»Kje ste pa dobili tak vrat, za božjo voljo?«

»Skušal sem prebrati naslov gramofonske plošče, ko se je vrtela...«

Pasje naravoslovje.

»Kakšno bitje je to?«

»Človek, ki se je rodil na brezmesni dan.«

Potem se je hčerka vrnila iz sobe.
 »Točno devet!«
 »Hvala, pa brez zamere!«
 »Ah, kaj...« se nasmehne. Potem pa so se vrata s truščem zaprla.

Mama me je čakala z budilko v roki. Naša ura je seve čisto pravilno kazala točno devet. Slabe volje sem bil, na učenje nisem več mislil.

Spravili smo se spat. Očka in mama sta šla v svojo sobo, jaz pa sem se zvalil na počivalnik.

»Hvala Bogu, da je tega konec,« je zavzdihnil najstarejši brat.

Mislil sem, da bo sedaj mir. Pa kaj!

Skoraj sem že spal, ko se vrata odpro in me mama vpraša, če sem prepričan, da je ura res devet.

Najprej sploh nisem mogel nič odgovoriti. Potem sem z mirnim glasom odvrnil, da sem. Omenila je še, da se ji zdi, da ura nekam čudno teče, in odšla v sobo.

Še dolgo nisem mogel zaspati, ker sta se očka in mama v sobi pogovarjala o odgovornosti za tistih pet tisočakov, radi katerih gre Mirko v Zagreb.

Najrajši bi vstal in Mirka zvelkel za lase s postelje. Ta pa je sijajno smrčal, ko da pojdemo v Zagreb mi in ne on.

Ko se mi je po dolgem času posrečilo zaspati, me je nekdo povlekel za ramena. Bil je najstarejši brat.

»Ti, poslušaj! Bilo bi res noro, če bi Mirko zamudil vlak!«

»In radi tega me budiš!« se dvignem napol pokonci.
 »Ti tepec...«

»Tiho, pst!... Zbudil se bo!« me miri.

»Naj gre k vragu!« siknem.

Če bi mi kdo včeraj pravil, da je kaj takega v Evropi sploh mogoče, bi ga poslal v blaznico.

»Ali se ti ne zdi, da se je ura v sobi ustavila?« me zopet vpraša.

S premaganim glasom mu odvrnem, naj mi že da mir, sicer ga vržem iz postelje. On mi potihoma, z vsakdanjim glasom prične razlagati, češ da ni čisto prepričan, da se je ura ustavila, ampak da se mu le zdi. Ta pojav ima latinsko ime, ki mi ga pa rajši ne pove, ker bi ga itak kmalu pozabil. Če sem pripravljen, da mi pove zgodnico o varanju čutov, ki jo je napisal neki nemški doktor in ki jo je bral v reviji »Umschau«, v deveti ali deseti številki lanskega leta. Močno se mu zdi, da je bila to deveta številka, ampak priseči da ne bi mogel, ker spomin in čutila varajo...

Ko je končal, sem vstal in potopil glavo v škafo hladne vode. Ustavil sem se sredi kuhinje, pričel žvižgati kakor vedno, kadar se premagujem, in premišljeval, ali ne bi šel na hodnik spat.

Ko sem tako premišljeval, so se odprla vrata sosednje sobe. Prišla je mama z uro v roki in dejala mirno, kakor da je samo ob sebi umevno:

»Ustavila se je!«

Brat mi je hotel zopet predavati, kako da nas čuti le ne varajo vedno, pa ga je mama ustavila, češ kaj pa sedaj.

Mirko pa je smrčal in se blaženo smehljajal ravno meni v obraz.

Očka se je oglasil iz sobe, da žepna ura še teče.

Mama od veselja skoraj zavriska in gre brž po uro. Pogleda. Pol devetih. V hipu se spomni, da je ura samo navila, ni pa naravnala kazalcev, ki so Bog ve koliko časa že stali.

»Ali ne bi šel na Glavni trg pogledat, koliko je ura?« se je obrnila k meni.

Prijelo me je obešenjaštvo. Zakaj pa ne?! Potem sem vprašal še očko, ali bi morda rad, da mu prinesem cigarete.

Oblekel sem se in odšel na Glavni trg. Električna ura je kazala tričetrt na pet.

Skoraj tekel sem domov. Nazadnje bo še res zamudil vlak. Pričelo me je skrbeti.

Ko sem prišel domov, sta bila očka in mama v kuhinji.

»Tričetrt na pet!« sem vzkliknil. »Zamudil bo!«

Vsi smo planili k postelji, kjer je smrčal Mirko. Da bi bilo še bolj slovesno, je še najstarejši brat vstal.

Očka je prijel Mirka za ramena in ga stresel. Ta je najprej nekaj zamrmral in se hotel obrniti na drugo stran.

»Mirko! Vstani!« sem zavpil.

»Tričetrt na pet!« je dodala mama.

Počasi je odprl oči, nas besno pogledal in vprašal, kaj ga budimo, ko pa vso noč ni niti zatisnil očesa.

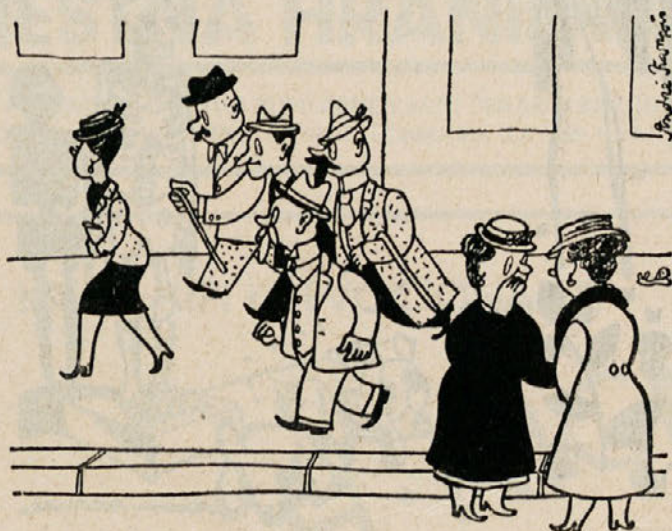
»Vlak boš zamudil!«

»Kakšen vlak?«

»Za Zagreb!«

Jezno nas je pogledal in dejal, da ga naj ne zavravamo, saj ne gre danes v Zagreb, ampak jutri — v soboto. Potem se je obrnil, mrmral nekaj o neolikanosti in znova zadremal.

Mi smo pa stali krog postelje in se gledali.

Sodoben vonj.

»Čemu za zlomka drve oni dedci za njo?«
 »Kaj hočete, parfumira se lahko z bencinom.«

Premalo!

»Dinar, če te poljubim, teta? Kaj pa misliš. Dinar dobim za žlico ribjega olja.«

ŠAH

Damskoindijska otvoritev

(Berlinsko mojstrstvo 1940/41)

Nowarra

Sämisch

1. d2—d4	Sg8—f6
2. c2—c4	e7—e6
3. Sb1—c3	Lf8—b4
4. Sg1—f3	

S tem Niemcovičevem napevom so se v zadnjem desetletju odigrale premo-
ge mojstrske partije. Zadnja poteza
belega je manj v rabi, a najbolj jo je
zagovarjal Bogoljubov. Poleg drugih
nadaljevanj (a3, e3) je tu najbolj v
navadi Dc2, ki se zdi, da pozicijsko
najskladneje ustreza. Kdor želi, da bi
prišlo že po prvem kozarcu do pre-
tepa, lahko igra Db3!

4.	b7—b6

Zdaj preidemo v damskoindijske vode,
v katerih so bitke skoraj vselej hude.

5. Lc1—g5	Lc8—b7
6. e2—e3	h7—h6
7. Lg5—h4	Lb4×c3

Beli je že izvrstno razvit in treba je
priti do približno enake pozicijske
moči, zato: hitimo za bežečim časom,
menjajmo in mobilizirajmo! Res je si-
cer, da ima grupacija kmetov c3, c4,
d4 svoje senčne strani, a iz prakse ve-
mo, da je v njej skrite precej življenjske
sile, da ne omenimo posebej kompenzacije,
ki jo dobi beli v prosti b-liniji.

8. b2×c3	d7—d6
9. Lf1—d3	Dd8—e7
10. 0—0	eb—e5
11. Sf5—d2	g7—g5

Tako zgodnje ravsanje, ko še ni prišel
niti do pravega razvoja, je za Sämischa
precej nenavadno. Zanašal se je na
veliko rokado, ki je v taki poziciji
(b-linija odprta!) dosti tvegana; zanašal
pa se je tudi na — svoje znanje.
Proti kakemu večjemu mojstru ne bi
tako odvarjal, ker se mu ne bi dobro
godilo. A tudi tu je le za las usel!

12. Lh4—g3	h6—h5
13. h2—h4	Th8—g8
14. e5—e4	g5—g4
15. Dd1—e2	Sb8—c6
16. Sd2—b3	a7—a5
17. a2—a4	Sf6—d7
18. De2—e3	0—0—0
19. Tf1—b1	Td8—e8
20. c4—e5	

Beli pravilno začenja z razdiralno ak-
cijo proti stisnjenemu črnemu taboru
in odpira svojima lovcema obetajoče
strelne linije.

20.	e5×d4
21. c5×d4	d6×c5
22. d4×c5	Sd7×c5
23. Sb5×c5	De7×c5
24. Dc3—f4	

Črni je po središčnih izmenjavah zdaj
hudo ogrožen.

24.	Sc6—b4?

S tem je hotel Sämisch ohromiti beli

pritisk. Nastavil je past, ki pa jo je
beli precej opazil. Če bi namreč beli
zdaj igral Tc1 in skušal torpedirati c7,
bi prišlo S×d3 in beli bi bil ob vse
nade. Zato je beli kar presekal gor-
dijski vozle:

25. Tb1×b4!	a5×b4

Še najboljše. Na De5 bi beli igral
D×f7 in grozil T×c7+.

26. Ta1—c1	Te8—e5
27. Tc1×c5	Te5×c5
28. e4—e5	

Bolj preprosta pot do zmage je bila
D×f7, De6+ v kombinaciji z Lb5.

28.	Tg8—d8
29. Ld5—f5 +	Kc8—b8
30. Df4×b4?	

Huda napaka! Beli je najbrž bil v dvo-
mu, če bo s svojim napadom prodril,
zato je hotel prej odstraniti sitnega
b-kmeta in počakati, da se bo črna
pozicija polagoma zrušila. Spregledal
je, da mu je kralj v nevarnem polo-
žaju, ko mu črni kmetje ne dajo iz-
hoda, na prvi liniji pa preži zloben
napad prostih trdnjav v zvezi z lovcem
daljnostrelcem. Beli bi moral igrati f3.
Zdaj pa pridrvi nevihta!

30.	Tc5—c1+
31. Kg1—h2	Td8—d1
32. Lg3—f4	Td1—h1+
33. Kh2—g3	

Na videz je zdaj vse rešeno, črni je
postrelil svoj smodnik. Toda belemu
je sapa zastala, ko je črni potegnil:

33.	Th1 h3 + !!
34. g2×h3	Tc1—g1 +
35. Kg3—h2	Tg1—h1 +
36. Kh2—g3	Th1×h3 mat.

Beli bi se lahko zjokal, da je z eno
samo nepremišljeno potezo zapravil
priliko, da bi svojega velikega na-
sprotnika podrl. Nauk te zgodbe je:
kdor stoji, naj gleda, da ne pade. Ka-
dar so mojstri v škripcih, se stalno
trudijo, kako bi prišli do večnega šaha
ali nasprotnika zvabili v zlobno past.

Niemcovičeva obramba.

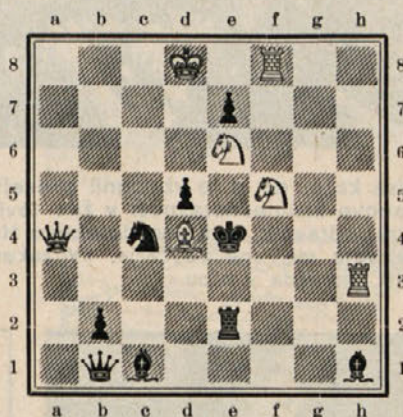
(Igrana po telefonu 12. I. 1941)

Alatorcev — Ragozin

1. d4, Sf6	2. c4, e6	3. Sc3, Lb4
4. Dc2, d5	5. e3, c6	6. a3, L:c3+
7. D:c3, Sbd7	8. Sf5, 0—0	9. Le2, De7
10. b3, Se4	11. Dc2, e5	12. c:d, c:d
13. Lb2, e:d	14. L:d, Sdc5	15. b4, Se6
16. Ld2, b6	17. 0—0, Lb7	18. Tac1, a5
19. Db3, Tfd8	20. Tfd1, a4	21. Da2, Tde8
22. Le5, Sd6	23. L:d6, D:d6	24. T:c8+, T:c8
25. Lb5, d4	26. S:d4, S:d4	27. e:d, Lb5
28. De2, Lb3	29. Te1, g6	30. De3, Dd5
31. La6, Td8	32. h5, D:d4	33. D:D, T:D
34. Lb5, Kg7	35. Te1, Td5	36. Le6, Td2
37. Ta1, Kf6	38. Lb5, Ke5	39. Te1+, Kd4
40. Te3, f5	41. h4, h6	42. g5, Td1+
43. Kh2, Ld5	44. g4, f4	45. Td3+, T:d3

Problem št. 43

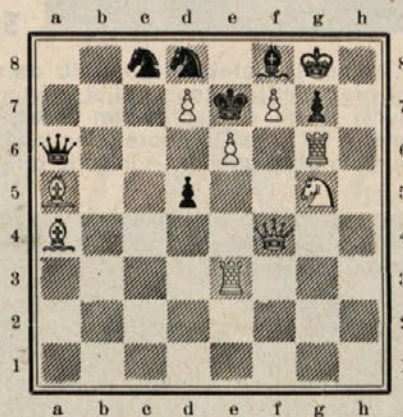
I. N. Easter

Beli matira črnega v dveh potezah.

Problem št. 44

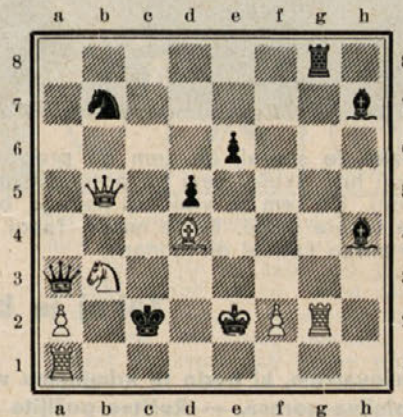
A. Keirans

Beli matira črnega v dveh potezah.

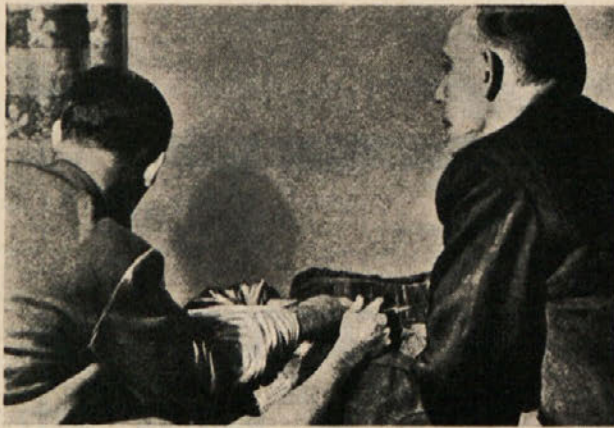
Problem št. 45

C. J. Morra

Beli matira črnega v dveh potezah.

Glede rešitve problemov, imen reševalcev in razpisa novih nagrad glej str. 162

1

»Vse kaže, da si je vbrizgnil precejšnje količino hidrociyanove kisline naravnost v žilo levice«, je dejal policijski zdravnik dr. Kalan detektivu Hribarju, ko sta preiskovala mrtvega Tavčarja. »V takem primeru nastopi smrt skorajda v hipu.«

2

»Hudo mi je«, je razlagal dr. Mlinar detektivu. »Tavčar je bil moj bratranec. Po ženini smrti je ostal pri meni. Žal mi je, da nisem imel zdravil varno pod ključem, ko je bil ves zmešan po izgubi drage mu žene. Da si bo v moji odsotnosti vbrizgal strup, pa ne bi nikdar verjel.«

3

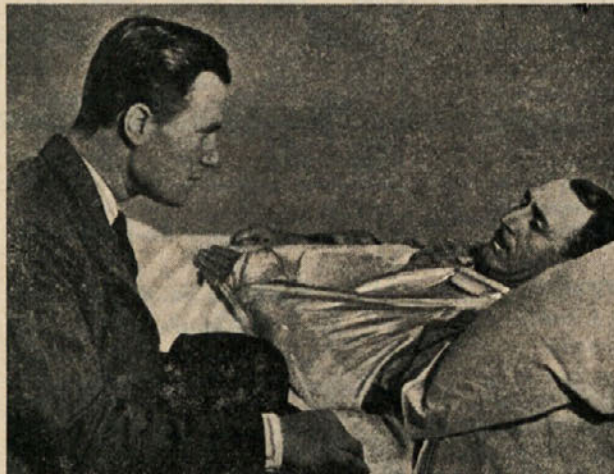
Dr. Mlinar je detektivu pojasnil, da se je Tavčar teden dni pred smrtjo z ženo peljal v avtomobilu na sprehod. Tavčar je bil sicer previden vozač, toda v pomenku z ženo je bil le za hip nepreviden, pogledal jo je in vprašal, kam bi šla zvečer — in že je bila strašna nesreča tu.

Skrivnostna smrt

4

Od strani je nenadoma pridrvel drug avtomobil in strašno sta trčila. Gospa Tavčarjeva je bila takoj mrtva. Tavčar pa si je le zlomil roko in pretrpel hud živčni pretres. Ko je videl, da je žena mrtva, je postal histeričen in bilo se je bati, da bo živce docela zgubil.

5

»Tako je slabel, da sem ga pregovoril, naj ostane v moji hiši. Skušal sem ga potolažiti in krepiti, a vse zastonj. Ko sem se vrnil od nekega bolnika danes, sem ga takole našel. Bil je mrtev. Takoj sem vas poklical,« je mirno končal dr. Mlinar.

6

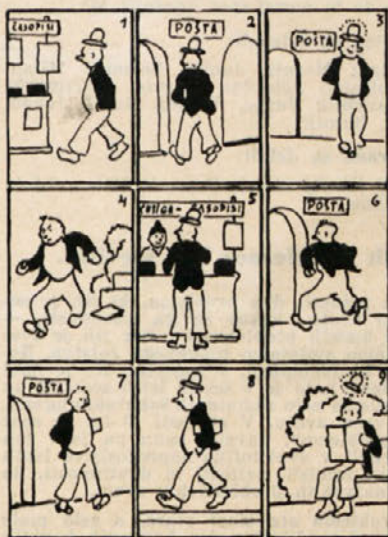
Detektiv Hribar je opazil, da se betič brizgaljke bolj težko premika noter in ven. Pregledal je še zavihani rokav in zapestje na desnici. Nato je kratko in rezko rekel: »Vaš bratranec si ni sam življenja vzel. Bil je umorjen!« Dr. Mlinar je prebledel.

Zakaj je bil detektiv prepričan, da gre za umor?

Reševalcem, ki bodo to kriminalno uganko pravilno rešili in svojo rešitev z dokazom podprli, bo žreb poklonil tri polnilna peresa. — Rešitve pošljite do 15. aprila 1941 na: Uredništvo »Obiska« (Uganka), Ljubljana, Kopitarjeva 6. Glede rešitve kriminalne uganke v 3. številki glej stran 162.

UGANKE

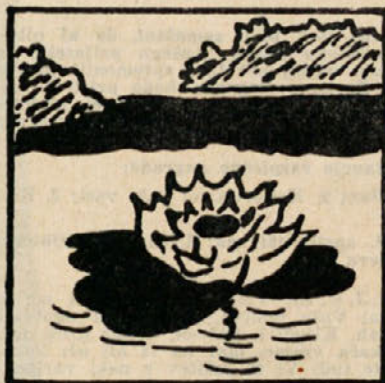
1.

Pepe Pipec — pozabljivi Pipec (njegov oče je bil profesor!) — je nedavno šel na kratek sprehod. Najprej je šel malo k..., potem pa malo na..., nato naprej v... in tedaj se je spomnil... pa se ves jezen še enkrat odpravil na...; nazadnje se je pa spet zadovoljno vrnil domov.

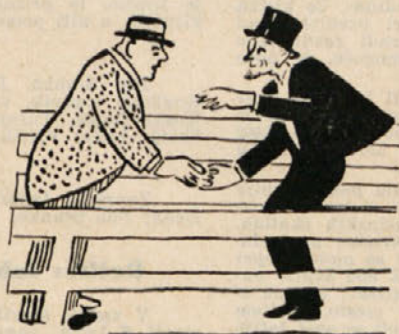
Kaj vse je Pepe Pipec doživel, je risar upodobil na devetih slikah. Slika 1. stoji prav. Drugim je risar dal napačne številke. Spravite slike v tak red, da bo kaj smisla v Pipec-ovih prigodah!

2.

Sredi bajerja raste lokvanj, lepa, osamelna vodna cvetka. Dan za dnem podvoji svojo velikost (seveda le v uganki!). — Natančno po dvajsetih dneh je vsa površina bajerja pokrita z lokvanjem. Recimo, da je bajer čisto okrogel, prav tako okrogel pa tudi lokvanj. Po kolikih dneh je pol bajerja pokritega z lokvanjem?

3.

Pepe Pipec je junak od potnih nog do plešaste glave. Zadnjič so ljudje po Kurji vasi raztrobili, da na mostu onstran vasi hudič straši. »Če je res hudič, potem ga bom potegnil,« je rekel Pipec in se odpravil k mostu. Res je srečal hudobca. Ni se ga ustrašil. »Hudič,« je rekel hudiču, »narediva kupčijo, če si vražji!« Hudobec si je zadovoljno mel roke in prikimal. »Poglej! Tolikokrat grem čez tvoj most. Če mi boš vselej, ko bom prekoračil tvoj most, podvojil vsoto v žepu, ti bom dal 24 dinarjev — kolikor hudob-

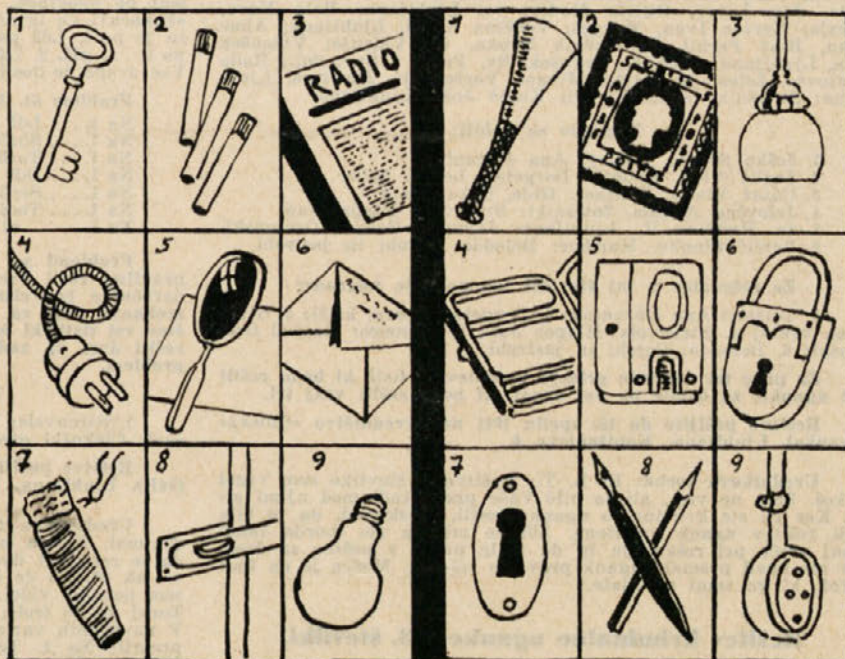
nih ur ima vsak vražji dan!« Hudobec je malo pomislil, nato pa pristal. »Bedast hudič!« si je mislil Pipec. A bridko se je motil. Samo trikrat je most prekoračil, potem pa ni imel nobenega beliča več v žepu. Sicer mu je hudobec vsakokrat podvojil vsoto, ki jo je Pipec imel v žepu, toda potem ko je vsakokrat dal 24 dinarjev, je bil na koncu suh. — Ali veste, koliko dinarjev je Pipec imel v žepu spočetka?

4.

Slika ti kaže celo vrsto stvari, a nikjer ni nobene osebe. Koliko ljudi pa je skritih?

5.

Ali imate dober čut za »zvezce?« Ne, ne! Ne mislim »dobrih« zvez, ki jih iščejo koristniki, plazilci in plezalci za službicami, marveč za preproste, stvarne zvezce! Tu nam je risar načrtal kup predmetov, stvari, ki jih vsak pozna. Levo in desno od črne črte ločnice je nari-

sal po devet predmetov. Vsak predmet na levi ima svojo zvezco na desni. Ne dajte se zapeljati po številkah! Ključ na pr. nima nobene zvezce z ustnikom za cigare, to sami veste. No, torej pokažite svoj smisel za zvezce, za prave poštene zvezce!

Glede rešitve ugank, imen reševalcev in razpisa novih nagrad glej stran 162

Rešitve ugank in šahovskih problemov v 3. številki:

Rešitev ugank v 3. številki.

1. Poveljnik je imel docela prav, ko je letalec pred odhodom svaril, naj ne letijo prenizko nad ognjenikovim žrelom. V plinu in dimu, ki se vije iz žrela, ni niti trahice kisika. Letalski motor pa rabi v pogonu kisik, da lahko »dih«. Če kisika ni, se motor ustavi. Ako bi torej letalec letel prenizko nad žrelom, bi bil prisiljen pristati, kar pa je zaradi razdrapanje in divje zemeljske skorje okrog ognjenika nemogoče, če noče letalec sebe in letalo postaviti na kocko.

2. James Collins je nočnega čuvaja odpustil iz službe, ker je ponoči lepo spal in sanjal, namesto da bi budno stražil imetje avtomobilske tvrdke. Zato mu je tudi podelil lepo nagrado 20.000 dolarjev, da ga službena odpoved ne bi preveč bolela, ker mu je ravno z nemarnostjo v službi rešil življenje.

3. Šest motoristov se odpelje hkrati. Po 60 km poti porabijo ves bencin, ki ga ima vsak v motorju. Nato pet motoristov napolni motorje iz zaloge, ki jo ima prvi v bencinskih škafah. Prvi motorist se vrne v mesto, ostalih pet motoristov pa nadaljuje pot proti zelenici. Po nadaljnjih 60 km poti so motorji spet prazni in drugi motorist žrtvuje svojo zalogo. Z eno škaflo napolni svoj motor, s štirimi pa motorje štirih tvarišev, eno pa si pridržijo še za rezervo ter se prav tako vrne v mesto, medtem ko štirje motoristi gredo proti cilju. Po 60 km poti se spet lotijo zaloge tretjega vozača, ki ima za pot domov še dve polni škafli bencina, potem ko je napolnil svoj motor. In tako gre ta zgodba lepo naprej, dokler ne bo zadnja škafla porabljena. V zelenico dospe le en vozač. Ta prinese tudi poročilo. Torej noben motorist ne ostane v puščavi.

4. Prva putka dobi 18, druga 20, tretja pa 22 zrnec.

Vse uganke so pravilno rešili.

Casar Vinko, Gančani p. Beltinci; Knafelje Tine, inž. Prezelj Marjan, oba Ljubljana; Jeglič Vida, Radeče; Stukl Jakob, Skofja Loka; Joško Seher, Senovo p. Rajhenburg.

Manj kot štiri uganke so pravilno rešili:

Ogrin Nace, Rog. Slatina; Prešeren Slavko, Tržič; Trebše Alojzij, Zidani most; Kozar Lojze, Turnišče; Skaza Danica, Šoštanj; Jelovčan Angela, Martinvrh; Berčič Vinko, Mernik Janko, Boncon Josip, Korene Henrik, Sacer Jože, Frakelj France, Kat. akad. društvo »Danica«, vsi Ljubljana; Gams Alfonz, Knujaževac; Klinar Valentin, Jesenice; Strupeh Tone, Mokronog; Bajželj Ada, Celje; Vitrih Franc, Krmelj Matevž, oba Kranj; Stanko Fon, Radovljica; Pečovnik Janez, Sv. Pavel pri Preboldu; Virant Silva, Celje; Demšar Volter, Velenje; Bučar Mici, Logatec; Dolinar Ferdo, Berčič Stanko, oba Maribor; Recek Franc, Anton Bole, Jan Lovre, Otilija Moder, vsi Ljubljana; Bole Mara, Brezje; Keržan Ivan, Mengeš; Vončina Karel, Ljubljana; Ahac Ivan, Blaž Perbil, Dobovičnik Minka, vsi Velenje; Videnšek Ana, Ljubljana; Marinka Turnšek, Sv. Peter v Sav. dol.; Rado Brezovec, Zelezniki; Veršič Mihael, Veržej; dr. Hawlina, Ljubljana; Završnik Janez, Veržej; Kovič Jože, Ljubljana.

Nagrado so dobili:

1. Joško Seher, Tolstoj: Ana Karenina.
2. Jeglič Vida, Radeče: Dorgeles, Leseni križi.
3. Casar Vinko, Beltinci: Gide, Ozka vrata.
4. Jelovčan Angela, Zelezniki: Streuvels, Hlapec Jan.
5. dr. Hawlina H., Ljubljana: Jammes, Gospod Ozeronski.
6. Berčič Stanko, Maribor: Deledda, Golobi in jastrebi.

Za reševalce v tej številki imamo te-le nagrade:

1. Tolstoj: Ana Karenina; 2. Dorgeles: Leseni križi; 3. Gide: Ozka vrata; 4. Streuvels: Hlapec Jan; 5. Jammes: Gospod Ozeronski; 6. Deledda: Golobi in jastrebi.

Za prve tri nagrade pridejo v poštev le tisti, ki bodo rešili vse uganke, za ostale pa vsi drugi, ki bodo rešili vsaj tri.

Rešitve pošljite do 15. aprila 1941 na: Uredništvo »Obiskaa (uganke), Ljubljana, Kopitarjeva 6.

Urednikova torba: K. L. T.: Rešitve 2. številke sem vrgel v koš. Zato ne vem, ali je bilo Vaše pismo tudi med njimi ali ne. Ker pa ste kriminalno uganko rešili, bi sklepal, da je bila tudi rešitve ugank priložena. Zdi se mi, da ste morda imeli manj sreče pri reševanju in da niste prišli v poštev za žreb, ker ste imeli premalo ugank pravilno rešenih. Možen je pa tudi vzrok, ki ga sami navajate.

Rešitev kriminalne uganke v 3. številki.

Prva podoba kaže, da sta bili v pisarniških vratih vdeleni motni šipi in da je električna luč svetila na hodnik. Nočni ču-

vaj pa je izjavil, da je ponoči stalno v kratkih presledkih hodil mimo pisarne in budno stražil, a ničesar opazil. Detektivskemu nadzorniku je bilo seveda takoj jasno, da se je nočni čuvaj lagal. Na vsak način bi bil moral opaziti luč.

Detektivski nadzornik ga je s tem takoj zmedel in čuvaj je končno le priznal, da je vstopil v pisarno s ponarejenim ključem, a niti pomislil ni, da bi moral spet ugasniti luč.

Pravilno so sklepal:

Fon Stanko, Radovljica; Mernik Janko, Semenič Milan, Konkolič Ludvik, vsi Ljubljana; Jelovčan Angela, Martinvrh; Kozar Lojze, Turnišče; Završnik Janez, Veržej; Stukl Jakob, Skofja Loka; Vitrih Franc, Kranj.

Nagrado so dobili:

Završnik Janez, Veržej (Marijanišče); Semenič Milan, Ljubljana; Fon Stanko, Radovljica.

Rešitev šahovskih problemov v 3. številki.

V zadnji številki smo prinesli dva problema, ki jih je sestavil S. Loyd, »ugankarski kralj«, kakor so ga imenovali. — S. Loyd je bil eden najbolj bistrih problemistov, kar jih je svet videl in ravno letos obhajamo stoletnico njegovega rojstva. Rodil se je 30. januarja 1841 v Philadelphiji, v Ameriki. Ko je imel 14 let je zgradil prvi problem, nato je v šestih letih sestavil na stotine silno duhovitih in deloma zelo zamotanih šahovskih ugank, s katerimi je zaslovel po vsem svetu. V starosti 20 let je spet prenehal s sestavljanjem problemov, navzlic temu pa je v teh mladostnih šestih letih spravil v svet toliko neprekosljivo lepih mojstrovih, polnih genialnih zamisli, zvitosti in dovptnosti, da bo vselej veljal za enega največjih problemistov sveta.

Naša dva njegova problema sta sicer stara, a zelo malo znana. V njih najdemo precej značilnih potez Loydovih bogatih domislic.

Problem št. 40: 1. Dh1—h8!

Na 1. ... Kg3 2. Dh4+!

Na 1. ... Ke1 2. Sd1! in neogiben mat v tretji potezi. Majhna, mična kompozicija.

Problem št. 41: 1. Sd5—b4!

Če se malo utopiš v celotno kompozicijo, prideš kmalu do zaključka, da ti je le treba skakača na d5 nekam premakniti, na njegovo mesto pa postaviti lovca, ki bo vezal trdnjavo na e6 in mat bo neogiben. Misel je prava, samo — kam naj postavimo skakača?! Če igraš n. pr. 1. Sc3, bo črni odgovoril 1. ... g1L! in je po 2. Ld5 pat. Pravilno je le 1. Sb4!, kajti zdaj ima črni po 1. ... g1L 2. Ld5 nujno potezo 2. ... cb4; in je po 3. Sd6 mat. Vse drugo je dosti lahko. — Zelo muhast in odličen problem.

Problem št. 42: 1. Sd5—e3!

Na 1. ... Ld5 2. De1

Na 1. ... Sbd5 2. Tb1

Na 1. ... Tac6 2. Ta1

Na 1. ... Dd5 2. Dh8

Na 1. ... Sed5 2. Th7

Na 1. ... Tec6 2. Dh3

Na 1. ... e4 2. Th5.

Problem so bili tokrat spet tako zamotani, da ni nihče pravilno rešil vseh. Po predlogu nekoga našega prijatelja in naročnika iz Celja pa bomo odslej nekoliko spremenili pogoje zrebanja tudi za šahiste. Za prvo nagrado bodo prišli v poštev vsi tisti, ki bodo rešili vse probleme, za drugo vsi, ki bodo rešili dva, za zadnjo nagrado pa oni, ki bodo rešili vsaj en problem.

Torej ostanejo razpisane nagrade:

1. Streuvels: Hlapec Jan; 2. Keller: Cvet naše vasi; 3. Braekel: Cirkuški otrok.

Rešitve pošljite do 15. aprila 1941 na: Uredništvo »Obiskaa (šah), Ljubljana, Kopitarjeva 6.

Urednikova torba: G. J. Š., Lj.: Vaš novi tripotezni me je zanimal. Ne da bi pogledal Vaše rešitve, sem kmalu ugotovil, da je rešljiv v dveh potezah. Ključ: 1. Sc3—e4, nakar grozi mat na a5, e5, ali če črni skakača vzame, mat na f3 ali a4; kakor sem pozneje videl, navajate tudi Vi to rešitev v neki varianti. Torej ga bo treba popraviti. Vaš ključ je brez dvoma prav lep. V navedenih variantah pa ima črni še izhod, ki ste ga nemara prezrli. Na 1. Tg5 igra črni lahko 8×e3 in nato na 2. Dd8 Lf5+! — Vsa zgradba pa je mična in bi se splašalo problem popraviti, upoštevajoč opombe, ki sem jih pri naglem pregledu ugotovil.

Naročnina: za celo leto Din 72,—, za pol leta Din 38,—, za četrt leta Din 20,—, posamezna številka Din 7,—; za inozemstvo celoletno Din 100,—. — Naročnina se plačuje vnaprej po položnici pošne hranilnice št. 17.915 ali pri upravi v Ljubljani.

Kopitarjeva ulica — trgovina Ničman.

»Obiskaa izhaja vsakega 1. v mesecu. — Rokopisi se ne vračajo. — Urejuje Mirko Javornik. — Za uredništvo odgovarja Ludvik Klakočar. Izdaja in tiska Jugoslovanska tiskarna v Ljubljani (Jože Kramarič).

*Nekaj
filmskih obrazov*

1. NORMA SHEARER
2. RITA JONSON
3. JOAN CRAWFORD
4. MAUREEN O'SULLIVAN
5. RUTH HUSSEY

(Foto Metro-Goldwyn-Mayer)

2

3

5

Pomlad je tu...